

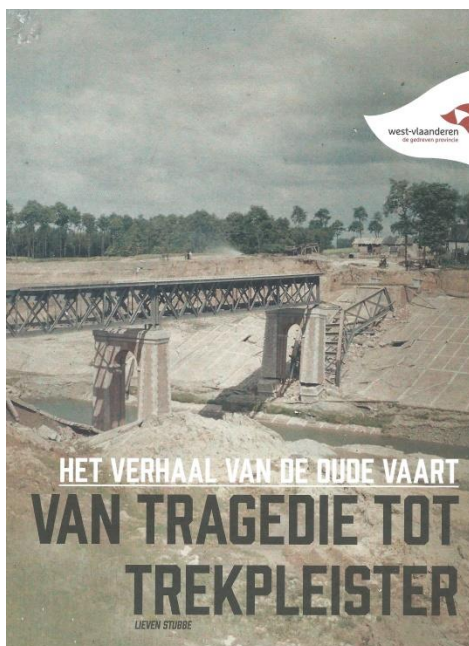
Voor u gelezen

Om u te helpen wegwijs te geraken in de huidige overvloed aan publicaties in verband met geschiedenis, kunstgeschiedenis, familiekunde, erfgoed of aanverwante domeinen willen wij u met enige regelmaat onze professionele leeservaringen meedelen.

Deze leeservaringen hebben steeds betrekking op boeken en tijdschriften die de nieuwste tijd (vanaf 1795) én het grondgebied van de provincie West-Vlaanderen behandelen. Soms zullen ook publicaties uit een bredere chronologische of geografische ruimte voorgesteld worden, als ze relevant of onontbeerlijk zijn voor de periode vanaf 1795 en West-Vlaanderen.

Getracht zal worden van elk voor u gelezen en geselecteerd item een goede bibliografische beschrijving te brengen en een inhoudelijke voorstelling.

Voor u gelezen 2016-2017 (afgesloten september 2017)

BASTIAEN Filip, 'Poekenaar Aloys Walgrave (1844-1908) en zijn "Jantje van Pouke"', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 117 (2017) nr. 2, blz. 215-235, afb.

Walgrave (Poeke, 24 september 1844 – Heist, 29 december 1908) was decoratieschilder, dichter en prozaschrijver. Hij is onder meer de auteur van een versie van de legende "Jantje van Pouke" die voor het eerst in 1867 als feuilleton in *De Eecloonaer* verscheen.

BECUWE Frank, *Flirten met mars en venus. Oorlog en prostitutie, 1914-1918*. Gent, 2016, 207 + XVI blz., afb. + tab.

Tijdens het militair immobilisme aan het IJzerfront zochten de geallieerde en de Duitse soldaten vooral verstrooiing, weg van de oorlogshandelingen, in de vele herbergen en eethuizen die tot in de kleinste gemeenten toe voorkwamen. Geallieerde militairen trokken

ook soms op vakantie naar het buitenland, al dan niet op uitnodiging van "marraines" of oorlogsmeters. Sommige huizen en verblijfplaatsen konden als 'deftig' bestempeld worden; andere waren eerder ontuchthuizen of zelfs echte bordelen. Het leger tolereerde prostitutie om het moreel van de soldaten op te krikken. Voor veel vrouwen was prostitutie de enige mogelijkheid om de honger voor hun kroost te voorkomen en te overleven. De lossere zeden leidden tot voortdurende acties aan Duitse en geallieerde zijde om geslachtsziekten te voorkomen of te genezen.

BRUNEEL Dieter, 'Rurale eigendomsmisdrijven in het gerechtelijk arrondissement Brugge (1845-1895): een sociaalhistorische conflictanalyse', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 154 (2017) nr. 1, blz. 99-153, afb. + tab.

Landvruchtenroof, houtroof of wildstroperij werden correctioneel benaderd en bestraft; ze doorbraken immers de bestaande eigendoms- en gebruiksrechten. Zij waren ingedeeld in bos-, jacht- en veldmisdrijven. Deze misdrijven en hun bestraffing worden voor de regio Brugge – polder, houtland en zand-leemstreek – indringend onderzocht en onderling vergeleken gedurende opeenvolgende periodes van schaarste (1847-1857), van groei en economische expansie (1857-1870), en van crisis in de landbouw (1870-1895).

CARLIER Marc en DEZUTTER Willy, 'Nieuwe gegevens uit het tragische leven van lithograaf Willem Jozef Vertommen (1815-1863)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 117 (2017) nr. 1, blz. 11-33, afb.

Over het leven van kunstschilder, etser, steendrukker en dichter Vertommen (Aarschot, 2 september 1815 – Elsene, 1 oktober 1863) bleef tot hiertoe nog veel onbekend. De steeds verdergaande digitalisering van archiefdocumenten en kunstwerken laat toe enkele hiaten op te vullen. Vertommen volgde lessen aan de kunstacademies van Leuven en Antwerpen. Van 1846 tot 1850 verbleef hij in Brugge, waar hij eerst samen met lithograaf Bartholomeus Fabronius en nadien alleen een steendrukkerij uitbaatte. Hij huwde er in 1849 met Francisca Baete. In 1850 trok hij naar Brussel, waar hij uiteindelijk compleet aan lager wal geraakte.

CONSTANDT Marc, 'Het Westendse netwerk van Nicolas Lembrée', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 154 (2017) nr. 1, blz. 155-179, afb.

Waarschijnlijk op aanraden van vader en zoon Otlet liet Lembrée (Vaux-Chavanne, 6 december 1856 – Aix-les-Bains-Frankrijk, 17 oktober 1928) een vakantiewoning bouwen op de zeedijk te Westende. Naast zijn persoonlijk verblijf liet hij er nog twee villa's optrekken (1901). Lembrée engageerde zich verder bij de ontwikkeling van de badplaats: hij was betrokken bij de bouw van een kursaal (1904), de aanleg van tennisvelden (1905) en de algehele uitbouw van het oostelijk gedeelte van Westende (vanaf 1906).

CONSTANDT Marc, 'Smullen aan zee: een culinaire verkenning tussen 1880 en 1940', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van Sociale Bewegingen* (2016) nr. 3, blz. 36-49, afb.

Toeristen aan zee maakten oorspronkelijk gebruik van het aanbod in de winkels van de bestaande kustwoonkernen of van de met paard en kar aangevoerde etenswaren in de zich nieuw ontwikkelende badplaatsen. Anderen kozen voor de maaltijden aangeboden in hotels en restaurants. In de kindertehuizen werd aansterkend voedsel voorzien. Heel wat interesse ging uit naar streekeigen producten: in de eerste plaats verse vis, maar ook 'babelutten' (Heist), wafels (Het Zoute), 'boules de Berlin' (vooral Blankenberge) en ijs.

CORNILLY Jeroen, *Architect en ambtenaar. De West-Vlaamse provinciaal architecten en de 19e-eeuwse architectuurpraktijk*. Leuven, 2016, 349 blz., afb.

De provinciaal architecten hielden tijdens de 19de eeuw niet alleen als ambtenaar toezicht op de openbare bouwwerken in West-Vlaanderen (kerken, pastorieën, gemeentehuizen, lagere scholen); zij ontwierpen geregeld ook zelf plannen voor de bouw of renovatie van de provinciale en de gemeentelijke gebouwen. Hun werkzaamheden hadden een duidelijke invloed op de architecturale ontwikkelingen in de West-Vlaamse steden en gemeenten.

DELOOF Jan (eindred.), *Bakstenen en dakpannen. Knokke, 1900-1980*. Zwevegem, 2015, 97 blz., afb.

Geschiedenis van de baksteenproductie in Heestert, Moen en Zwevegem, eerst met tijdelijke veldovens en nadien in vaste bedrijven (de steenbakkerijen Demeestere in Knokke-Zwevegem en Colin in Moen), en van de dakpanproductie in het Kortrijkse.

DEMAREE Gaston R., 'Een alderschrikkelickste wynd-tempeest. De storm van 9 november 1800', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 117 (2017) nr. 2, blz. 200-214, tab.

Inschatting van de kracht en de gevolgen van de windstorm van 1800 aan de kust en in de kuststreek op basis van gelijktijdige teksten en beschrijvingen.

DE SCHAEPRIJVER Sophie, 'Burgerverzet en executies in bolwerk Brugge', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 154 (2017) nr. 1, blz. 181-194, afb.

Bewerkte tekst van een toespraak gehouden tijdens een herdenkingsplechtigheid op 27 juli 2016 voor kapitein Charles Fryatt, terechtgesteld te Brugge in 1916. In de tekst wordt duiding gegeven bij de executies van de kapitein en van verschillende verzetsstrijders in 1915-1916. Ze kaderen in de harde strijd om de Noordzee en de uitbouw van de kustbasis Brugge-Zeebrugge-Oostende in handen van het *Marinekorps Flandern*.

DEZUTTER Willy, 'De Portugese banneling Guido de Bandella (1796-1873)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 116 (2016) nr. 4, blz. 480-486.

Tijdens de opstand tegen koning don Miguel in Portugal was de Bandella (Borgia-Spanje, 23 april 1796 – Kermt, 13 juni 1873) ruiterskapitein. Hij werd door de koningsgezinde troepen gevangen genomen en levenslang verbannen. Uiteindelijk belandde hij in 1929 in Oostende en Brugge, en nam deel aan de krijgsv verrichtingen tegen de Hollanders. Van 1832 tot 1845 was hij voor het Belgische Leger plaatscommandant in Hasselt.

DEZUTTER Willy, 'Het palingtrekken als volksvermaak van de 17de tot de 19de eeuw', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 117 (2017) nr. 2, blz. 138-154, afb.

Bij het palingtrekken moesten de trekkers vanuit een bootje proberen met de blote hand levende palingen te grijpen, die met hun koppen aan een koord boven het water opgehangen waren. Over dit volksspel is informatie bekend vanaf de 17de eeuw. Voor West-Vlaanderen dateren de oudste sporen van rond 1800.

D'HULST Lieven, 'In Vlaanderen Vlaams? Bestuurlijke meertaligheid en vertaling in Kortrijk (1830-1914)', in *De Leiegouw* 59 (2017) nr. 1, blz. 101-123, afb.

Reeds vanaf 1830 zijn wettelijke voorschriften uitgevaardigd over het gebruik van tekstvertalingen in de administratie om de contacten met de burgers zo gemakkelijk mogelijk te laten verlopen. De auteur gaat na hoe die voorschriften toegepast werden in de Kortrijkse administratie, waar de gemeenteraadsverslagen en de verslagen van het schepencollege van 1823 tot 1830 in het Nederlands gesteld waren, van 1831 tot 1912 in het Frans en van 1912 tot 1914 in de twee talen. Pas vanaf 1917 werd de taal van de verslaggeving opnieuw exclusief het Nederlands.

DRAYE Greet, 'Fietsroutes met een verleden. De voorgeschiedenis van de Trimaarzate en het Guldenspoorpad', in *De Leiegouw* 59 (2017) nr. 1, blz. 5-26, afb.

Over de aanleg van de spoorlijnen 83 (Kortrijk-Ronse) en 85 (Oudenaarde-Moeskroen) in de 19de eeuw, de ontwikkeling van de spoorweginfrastructuur en de historiek van de verschillende industriële bedrijven die er langs gevestigd waren. Lijn 83 werd vooral gebruikt voor de aanvoer van steenkool uit de Borinage en van andere grondstoffen naar de Kortrijkse bedrijven, voor het vervoer van suikerbieten naar de fabriek van Escanaffles en voor woon-werkverkeer naar de Waalse mijnen. Lijn 85 was in hoofdzaak een pendellijn richting Wallonië en Noord-Frankrijk.

MILH Anton, 'Vlaamse kapucijnen als aalmoezeniers in de interneringscentra voor incivieken na de Tweede Wereldoorlog', in *Wetenschappelijke Tijdingen. Tijdschrift over de geschiedenis van de Vlaamse beweging* 75 (2016) nr. 4, 315-337, afb.

Onder meer in het kamp van Sint-Kruis (Brugge) stonden van 1944 tot 1951 kapucijnen mee in voor de zielzorg van de geïnterneerden, zorgden er voor ontspanningsmogelijkheden, hielpen de gevangenen met hun dossiers en traden op als verbindingspersonen met de buitenwereld. Soms bracht hun optreden hen in conflict met de kampoverheden of de kerkelijke overheden.

PAUWELS Wilfried, 'Désiré Napoleon Bril (1810-1856), burgemeester van Veurne', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 117 (2017) nr. 1, blz. 89-96, afb.

Bril (Veurne, 18 augustus 1810 – 26 mei 1856) had rechten gestudeerd aan de universiteit van Gent en was van 1848 tot zijn overlijden liberaal Provincieraadslid en burgemeester van Veurne. Tijdens zijn ambtsperiode bleek het voor de stad op cultureel vlak een voorspoedige tijd, maar sociaaleconomisch een periode van misoogsten en besmettelijke ziekten.

PEENE Werner, 'Het archief en de bibliotheek van de Stichting de Bethune. Een onbekende parel aan de rand van Kortrijk', in *Vlaamse Stam. Tijdschrift voor Familiegesciedenis* 53 (2017) nr. 1, blz. 22-25, afb.

Korte voorstelling van de collectie gevormd en verzameld door de familie de Bethune en bewaard in Marke. Dit voor West-Vlaanderen zeer waardevol archief met bibliotheek bevat een ruime verscheidenheid aan documenten vanaf de 18de eeuw.

SIMOENS Tom, *De chaos van het slagveld. Het Belgisch leger in de loopgraven 1914-1918*. Antwerpen-Amsterdam, 2016, 608 blz. + bijlagen, afb., graf. + tab.

De auteur beschrijft de lotgevallen van de Belgische 1ste Legerdivisie gedurende de oorlogsjaren 1914-1918 en onderzoekt hoe de divisie in die periode militair evolueerde: het wapenarsenaal werd uitgebreid en vernieuwd, de organisatie werd aangepast aan de beschikbaarheid van personeel en wapens, de aanvals- en defensieve concepten wijzigden, enz. De divisie maakte een duidelijke leercurve door die er toe leidde dat zij kon deelnemen aan het bevrijdingsoffensief in 1918.

SIMON Frank, BARBRY Robert en DEPAEPE Marc, "'Même absent il était présent": inspecteur lager onderwijs en leerboekauteur Hilaire Delobel (1889-1958)', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 153 (2016) nr. 2, blz. 341-370, afb. + tab.

Delobel (Sint-Jan, 3 november 1889 – Brugge, 24 november 1958) behaalde een onderwijzersdiploma aan de normaalschool van Torhout. Na de Eerste Wereldoorlog nam hij deel aan het examen voor hulpinspecteur lager onderwijs, slaagde en werd aangesteld in het kanton Ekeren. In 1930 bekwam hij een overplaatsing als kantonnaal inspecteur naar Brugge. Hij publiceerde verschillende pedagogische artikels in vakbladen en leerboeken aardrijkskunde, geschiedenis, schrift en wiskunde.

SIMONS Ludo, *Van het kasteel naar het front. Het oorlogsdagboek van Jozef Simons 1914-1918*. Tielt, 2016, 328 blz., afb.

Uitgave van vier dagboeken – twee schriften en twee zakboekjes – samengesteld door Jozef Simons (Oelegem, 21 mei 1888 – Turnhout, 20 januari 1948). De schriften bevatten teksten uit de periode van 1 augustus 1914 tot 15 oktober 1916, toen de auteur huisleraar was op het kasteel De Lovie in Proven bij graaf Joseph de Brouhoven de Bergeyck; de zakboekjes beslaan de periode van 19 oktober 1916 tot 21 oktober 1918 en beschrijven chronologisch geordende gebeurtenissen uit zijn diensttijd als soldaat in het Belgische en Engelse leger. Als huismeester tijdens de eerste twee oorlogsjaren verbleef hij achter het front en reconstrueerde er het dagelijkse oorlogsleven op het kasteel, dat ook dienst deed als Brits hoofdkwartier. Tijdens de laatste oorlogsjaren was hij soldaat aan het front, sloot zich aan bij de Frontbeweging en schreef en componeerde er het *Frontlied* van de Vlaamse

IJzersoldaten. Verder schreef hij zijn oorlogservaringen neer in de roman *Eer Vlaanderen vergaat* (1927).

STICHELBAUT Jacques, 'Manufacture Franco-Belge de Tapis NV', in *Wibilinga* 30 (2017) nr. 1, blz. 2-15, afb.

Historiek van de tapijtweverij die van 1924 tot 2012 bedrijvig was in Wevelgem.

STUBBE Lieven, *Het verhaal van de oude vaart. Van tragedie tot trekpleister*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen, 2016, 232 blz., afb.

De werken aan een verbindingsvaart tussen Ieper en de Leie nabij Komen waren reeds in 1864 opgestart en gingen gepaard met heel wat praktische moeilijkheden. Er moest onder meer een tunnel gegraven worden om een hoogtekam nabij Hollebeke te overwinnen, en dit in een gebied waar regelmatig grondverschuivingen voorkwamen. Na een eerste mislukte poging hervatte ingenieur Leboucq in 1889 de werkzaamheden. Aannemer gebroeders Bolsée en Cie. stond in voor de uitvoering. De tunnel in Hollebeke vertoonde een jaar na de aanleg beschadigingen en stortte opnieuw in (1893). Een volgende en laatste poging met een verhoogde open kanaalbedding vond plaats in 1910-1912; grondverschuivingen eindigden echter weer in een complete catastrofe. Het gehele kanaalproject werd uiteindelijk opgeheven. In 1973 is rond de sleuf van Hollebeke het Provinciaal domein de Palingbeek geopend.

VAN ACKER Lucien, 'De familie Neut in de wereld van pers en pamflet', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 117 (2017) nr. 2, blz. 155-159.

Over de leden van de familie Neut die gedurende de 19de eeuw vooral bedrijvig waren in de West-Vlaamse perswereld.

VAN BIERVLIET Lori, 'Heeft Joseph Odevaere een portret van Polidori geschilderd?', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 117 (2017) nr. 1, blz. 64-76, afb.

Op basis van portretschilderijen en een dagboek uit 1816 bewijst de auteur dat de persoon afgebeeld op een enige jaren geleden in Engeland geveild schilderij uit 1814 van Odevaere (Brugge, 1775 – Brussel, 1830) onmogelijk dokter John Polidori (1795-1821) kan voorstellen.

VANCOILLIE Jan, *Bissegem 1914-1918. Tussen Flugplatz en Munitionslager*. Wevelgem, 2016, 354 blz., afb.

De auteur schetst de oorlogsjaren en de wederopbouw te Bissegem in vier hoofdstukken, waarvan enkele als een kroniek uitgewerkt zijn, en sluit zijn boek af met uitgebreide biografische nota's in verband met de lokale oorlogsslachtoffers, de weggevoerden, opgeëisten en gevangenen, en de soldaten. Bissegem lag in het *Operationsgebied* van bezet België en was militair belangrijk omwille van het Duitse munitiedepot vanaf 1916 en het vliegveld vanaf 1917, die er gevestigd waren.

VANHAECKE Luc, *Aspecten van de geschiedenis van Oostende (1803-1814)*. Brugge, 2012-2016, 3 dln., 176 blz., 320 blz. en 280 blz., afb. + tab.

In deel I, *Die mensen daar verscheuren elkaar* beschrijft de auteur het dagelijks leven in Oostende onder Frans bewind, in deel II, *Kaperschepen tussen Boulogne en Harlingen en hun passage in Oostende* brengt hij het verhaal van de kaperschepen die tijdens dezelfde periode ingezet werden bij de economische strijd tegen Engeland en zijn bondgenoten, en in deel III, *Het kerende tij. Oostende en het Leiedepartement tijdens de laatste maanden van het bewind van Napoleon (25 november 1812 – 3 mei 1814)* schets hij chronologisch de politiek-militaire gebeurtenissen en het economisch leven in de stad en het departement tijdens de laatste jaren van het keizerrijk.

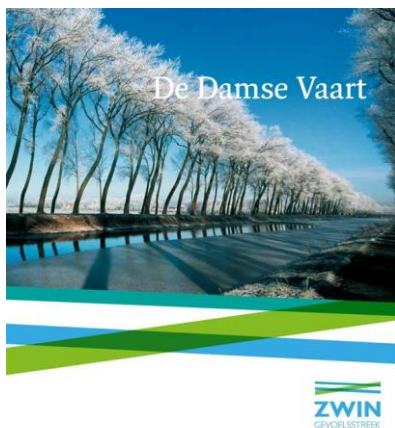
VANLUCHENE Michel en VAN HAVERE Timo, 'De grote ontreddering. Het archiefwezen in Oost- en West-Vlaanderen tijdens de Eerste Wereldoorlog', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 153 (2016) nr. 2, blz. 303-339, afb.

Over de lotgevallen van de Gemeente- en Rijksarchieven tijdens de oorlogsjaren in onbezet en bezet België. Vooral tijdens de opmars van het Duitse Leger door België en aan het gestabiliseerde front in West-Vlaanderen gingen verschillende archieven compleet verloren, onder meer deze van Diksmuide en Ieper. In Nieuwpoort kon het archief gered worden door de tijdige en snelle overbrenging ervan naar Veurne. In bezet gebied namen de Rijksarchieven van Brugge en Gent zoveel mogelijk de documenten van de gemeenten in bewaring en trachtten deze veilig door de oorlogsjaren heen te loodsen.

WACKENIER Marc, *Dorp in een klerikale houdgreep. Alveringhem 1830-1899*. Z.pl., 2016, 399 blz., afb. + tab.

Gedetailleerde politieke, kerkelijke, sociaaleconomische en culturele geschiedenis van de plattelandsgemeente Alveringhem in de 19de eeuw.

Voor u gelezen 2015-2016 (afgesloten oktober 2016)

ASPESLAGH John, 'De activistische beweging in Oostende', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 116 (2016) nr. 2, blz. 163-193 en nr. 3, blz. 275-302, afb.

Flaminganten, activisten genoemd, probeerden tijdens de Eerste Wereldoorlog met hulp van de Duitse bezetters de vernederlandsing van de Gentse universiteit, het gebruik van het Nederlands in het bestuur, het gerecht en het onderwijs, en zelfbestuur voor Vlaanderen door te drukken. In het Brabants Historisch Informatie Centrum te 's Hertogenbosch (Nederland) blijkt briefwisseling bewaard gebleven te zijn tussen Eugeen Everaerts en Lammert Buning met informatie over het activisme in Oostende. Centrale activistische figuren in de kuststad waren naast de Oostendse stadsbibliothecaris Everaerts: dokter-dichter Eugeen van Oye, en de atheneumleraars Leo Van den Bogaert en Frans Van den Weghe. Zij organiseerden – met matig succes bij de plaatselijke bevolking – studiekringen en meetings in de stad en in de gemeenten uit de omgeving om hun ideeën en standpunten te verspreiden.

BENOTMANE Abdellah, 'Een beknopte geschiedenis van de Marokkaanse gemeenschap in Kortrijk', in *De Leiegouw* 57 (2015) nr. 2, blz. 165-187, afb., graf. + tab.

Sinds het bilateraal akkoord tussen België en Marokko van 1964 ontstond een georganiseerde immigratie. In Kortrijk verschenen pas in het begin van de jaren 1970 de eerste Marokkanen. Zij vonden er vooral werk in de textielindustrie en vestigden zich veelal in sociale woonwijken. Hun integratie in het lokale sociocultureel leven verliep eerder moeizaam. Daarnaast trachtten ze de tradities en religie van hun land van herkomst vast te houden door zich te organiseren in eigen verenigingen, door contacten met het vaderland te onderhouden en door een moskee in te richten.

BONTE Frans, 'Kroniek van het gemeentelijk onderwijs in Oudenburg', in *Jaarboek Erfgoedkring Oudenburg* (2014) blz. 1-12 en (2015) blz. 44-51, afb.

Overzicht van de verschillende onderwijzers en van de gemeentescholen voor jongens en voor meisjes in Oudenburg van 1798 tot 1886.

BOURGEOIS Els, 'Gewenste en ongewenste immigratie te Brugge tussen 1830 en 1860', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 153 (2016) nr. 1, blz. 3-46, afb. + tab. In het artikel worden de migratiebewegingen te Brugge gedurende de periode 1830-1860 geanalyseerd en de reacties erop van de stedelijke en nationale overheden. In de beschouwde periode kwamen de inwijkelingen in de stad uit het buitenland (vooral Engelsen en Fransen) en uit de meer nabije omgeving (vooral in relatie tot de plattelandsvlucht van armen en hulpbehoevenden). In verband met de buitenlanders dachten de overheden in de eerste plaats aan het vrijwaren van de openbare orde en de Belgische neutraliteit. Voor de toevloed van armen stelde de stad wel zijn zorginstellingen ter beschikking, maar trachtte de kosten hiervoor te recupereren bij de gemeenten van herkomst op basis van de wetgeving op de onderstandswoonst. Bedelaars waren steeds ongewenst en werden massaal uitgewezen.

BRUNEEL Noël en CALLEWIER Hendrik, "'t Is oorlog!' Pastoor Lodewijk Frans Proot over de Eerste Wereldoorlog in Kuurne', in *De Leiegouw* 57 (2015) nr. 2, blz. 189-202, afb. Uitgave van een fragment over de jaren 1914-1920 uit het *Liber Memorialis* van pastoor Proot. Lodewijk Frans Proot (Dudzele, 1852 – Waregem, 1935) was pastoor van de Sint-Michielskerk in Kuurne van 1901 tot 1932.

CARLIER Marc, 'Het onvindbare onderwijzerstijdschrift van Edward Van Biesbrouck uit Langemark (1847-1848)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 116 (2016) nr. 3, blz. 336-351, afb.

Onder redactie van Edward Van Biesbrouck (Maldegem, 1820 – Langemark, 1872) verscheen van januari 1847 tot februari-maart 1848 in Langemark het Vlaamsgezinde en pedagogische tijdschrift *De Schoolkronyk, bydragen tot bevordering van onderwys en opvoeding*. Het omvatte 24 nummers, goed voor in totaal 195 bladzijden tekst en werd gedrukt in Ieper bij Désiré Lambin-Mortier. Bij gebrek aan subsidies en wegens de sterke concurrentie van andere pedagogische tijdschriften werd *De Schoolkronyk* vroegtijdig opgeheven. In het artikel worden de medewerkers aan het tijdschrift geïdentificeerd en de inhoud voorgesteld.

CARLIER Marc, 'Petrus Joannes De Bal (1787-1856). Van krijgsgevangen militair tot kantonnaal inspecteur voor het lager onderwijs', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 116 (2016) nr. 2, blz. 150-157, afb. De Bal diende zich in 1807 aan als vrijwilliger in het leger van Napoleon, werd krijgsgevangen genomen bij Vlissingen (Nederland) en opgesloten in Portsmouth (Engeland). Na de val van Napoleon en zijn vrijlating werd hij leraar aan de bekende katholieke kostschool in Melle. Vanaf 1824 begon hij schoolboeken te publiceren, die een ruime verspreiding kenden in de katholieke onderwijsinstellingen. Eind 1836 werd De Bal gemeentesecretaris in Melle en in 1843 kantonnaal inspecteur voor het lager onderwijs.

CONSTANDT Marc, 'De erfenis van Paul Otlet: de oostelijke uitbreiding van Westende-Bad, 1903-1914', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 152 (2015) nr. 2, blz. 341-363, afb.

In de duinen tussen Middelkerke en Westende wilde de familie Otlet een nieuwe gemoedelijke badplaats uitbouwen voor een exclusief gezelschap van vrienden en kennissen met rustige ontspanningsmogelijkheden in een mooi architecturaal kader. Bij die uitbouw werden eerst Alban Chambon en nadien Octave Van Rysselberghe als architecten aangetrokken. In dit artikel gaat de aandacht uit naar de ontwikkeling van het oostelijke deel van de badplaats.

CONSTANDT Marc, 'Personeel in beeld. Op zoek naar werknemers in de logiesector aan zee (1880-1965)', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van Sociale Bewegingen* (2015) nr. 3, blz. 38-51, afb.

Onderzoek naar de werknemers en de tewerkstelling in de hotelsector aan de kust, vooral op basis van personeelsregisters en foto's.

Dagboek van ons vluchtelings- & soldatenleven. Jérôme Seynhaeve. Brugge, Provincie West-Vlaanderen, 2015, 322 blz., afb. Uitgave van de oorlogsdagboeken van Jérôme Seynhaeve (1898-1960) uit Koolkamp. Jérôme vluchtte in 1914 weg van huis tot in Concarneau (Frankrijk), waar hij een onderkomen vond bij de familie Le Bris. In september 1916 werd hij opgeroepen voor het leger en vanaf november 1917 ingezet aan het front nabij de IJzer.

DECONINCK André, 'De meubelwerkhuizen Deconinck (1884-2010)', in *Het verhaal van Kortrijkse bedrijven. Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk* (2015) blz. 255-270, afb.

Historiek van het meubelbedrijf, eerst gevestigd in het Kapucijnenbeluik en nadien aan de Stasegemsesteenweg te Kortrijk.

DE CRAENE Philippe, DE PAEPE Paul, DE POTTER Filippie en LIENARD Roland (red.), 'Mémoires et Pensées. De waarheid over de zaak De Coene', in *Het verhaal van Kortrijkse bedrijven. Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk* (2015) blz. 3-127, afb.

Uitgave in het Frans en vertaald naar het Nederlands met annotaties van de memoires van Jozef De Coene van de Kunstwerkstede in Kortrijk uit 1946. In de memoires verdedigt De Coene zich tegen de beschuldigingen van economische collaboratie met zijn bedrijf tijdens de Tweede Wereldoorlog.

DENECKERE Bernard, *Het nest van het wondervliegtuig. Het vliegveld van Koksijde, 1914-1918.* Koksijde, 2016, 172 blz., afb.

Rijkelijk geïllustreerde geschiedenis van het militair vliegveld, dat in het weiland rond de abdijhoeve Ten Bogaerde in Koksijde aangelegd werd tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het vliegveld, waar Belgische, Britse en Franse vliegende eenheden gevestigd waren, speelde tot september 1917 een belangrijke rol bij de luchtoorlog boven het IJzerfront.

DE PAEPE Paul, STEVERLYNCK Matthias en DECOCK Filip, 'OZONIA en de catechismus van Baldewijn Steverlynck. Herinneringen aan een 'revolutionair' wasmiddel uit het interbellum in de regio Kortrijk', in *Het verhaal van Kortrijkse bedrijven. Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk* (2015) blz. 129-215, afb.

In het begin van de jaren 1930 vond Baldewijn Steverlynck (Vichte, 1893 – Kortrijk 1976) een nieuw wasmiddel en een daarbij aansluitende koudwasmethode uit, die hij trachtte te commercialiseren. Het waspoeder werd aangemaakt in een vleugel van de Banmolens in Harelbeke en kenbaar gemaakt bij het grote publiek met een heuse reclamecampagne. Technische problemen en de concurrentie van andere merken die wasmiddelen verkochten, leidden tot de ontbinding van de maatschappij Ozonia in 1938.

DEZUTTER Willy, 'Cocaïne in de Vlaamse loopgraven tijdens de Eerste Wereldoorlog?', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 116 (2016) nr. 1, blz. 44-46.

De Nederlandse schrijfster Connie Braem suggereert in een van haar boeken cocaïnegebruik in de Vlaamse loopgraven. Een afdoend bewijs van structureel gebruik is echter niet te vinden.

DEZUTTER Willy, 'De leden van de loge *La Flandre* in 1940. Een sociologische benadering', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 116 (2016) nr. 3, blz. 308-335.

Historiek van de loge *La Flandre* te Brugge die in 1881, in het verlengde van de eerste schoolstrijd, gesticht werd. Er worden verbanden aangegeven tussen de loge en het Willemsfonds, de voetbalvereniging Club Brugge, de schuttersgilde Sint-Sebastiaan en de filantropische kring *De Vrienden van den Schamele Arme*. Met in bijlage een reconstructie van de ledenlijst uit 1940.

D'HONDT Jan, 'De garnizoensbijbel van de Brugse predikant Robert van Altena, 1817-1830', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 3, blz. 351-356. Onlangs dook in privébezit een Statenbijbel op met verwijzing naar Brugge tijdens het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Opzoekingen toonden aan dat de bijbel heeft toebehoord aan Robertus Henricus van Altena ('s Hertogenbosch,-Nederland, 1778 – Utrecht-Nederland, 1851), die van 1817 tot 1830 garnizoenspredikant was in Brugge.

D'HONDT Jan, 'Franse wijnen voor koning Willem I in Brugge, 1829', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 4, blz. 486-488.

Tijdens een driedaags bezoek van Willem I aan Brugge in juni 1829 vond onder meer een banket plaats in het stadhuis. De gedetailleerde kwitanties van de geleverde wijn voor het banket zijn bewaard gebleven.

GEERTS Paul, 'De tuin De Poortere in Kortrijk, een realisatie van de Britse tuinarchitect Russell Page', in *De Leiegouw* 57 (2015) nr. 2, blz. 237-244, afb.

De tuin aan de Wolvengracht te Kortrijk werd in 1952 aangelegd in opdracht van tapijtfabrikant Franck De Poortere.

GOETHALS Jacques, 'De geschiedenis van de Linière de Courtrai: het verhaal van een Kortrijks familiebedrijf, 1861-1997', in *Het verhaal van Kortrijkse bedrijven. Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk* (2015) blz. 217-254, afb.

Op 1 oktober 1861 richtten enkele handelaars uit het Kortrijkse een collectieve vennootschap op om vlas en vlagaren aan te maken en te verhandelen. In de loop van 1864-1865 bouwden zij in de Gentse wijk te Kortrijk een spinnerij en startten er de productie van garen op. Deze spinnerij werd vanaf 1881 overgenomen door de NV Linière de Courtrai.

HUTSEBAUT Jan en VERMEERSCH Tom (eindred.), *De Damse Vaart*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen, 2015, 178 blz., afb.

De verzanding van het Zwin deed Brugge vragen naar een nieuwe kanaalverbinding met de zee in Breskens (Nederland). Na een aanval van de Engelsen op Walcheren (1809) besloten de Fransen onder Napoleon werk te maken van een fortengordel rond Breskens en van de aanleg van het kanaal. Het bleef echter bij plannen en minimale graafwerkzaamheden. Pas onder Willem I werd het kanaal Brugge-Sluis vrijwel volledig aangelegd. Heel wat waardevolle gebouwen in Damme moesten voor de doorsteek van de vaart wijken. Het feit echter dat de waterweg in Sluis eindigde en niet verder doorliep naar Breskens bracht mee dat hij nooit meer dan van regionaal belang was: voor het transport van landbouwproducten en bakstenen, en voor het personenvervoer met een barge getrokken door paarden, later met een stoomboot.

MEULEMEESTER Jean Luc, 'Over een nooit opgevoerd Sint-Arnoldusspel', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 116 (2016) nr. 2, blz. 208-215, afb.

In 1935 schreef minderbroeder Jozef Bockaert (Oedelem, 1895 – Gent, 1983) de tekst voor een Arnoldusspel in Oudenburg; de bijhorende koormuziek werd gecomponeerd door Jef Tinel (Lessen, 1885 – Gent, 1972). Bedoeling was het spel op 16 augustus 1935 met 83 spelers te brengen op de binnenkoer van de abdijhoeve in Oudenburg en dit jaarlijks te hernemen. Naar alle waarschijnlijkheid werd het spektakel nooit opgevoerd.

PLATTEAU Karel, 'Het *Biekorf*-schriftje. Op zoek naar de eerste generatie abonnees van *Biekorf*', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 3, blz. 257-276, afb.

Cordelia Van de Wiele (1840-1929), secretaresse van Guido Gezelle hield in een schriftje de abonnees bij van het tijdschrift in de beginjaren. In totaal bevat de lijst 458 namen. Notities over de woonplaatsen en de beroepen van de intekenaars laten toe de eerste verspreiding van het tijdschrift te achterhalen.

RO TSAERT Koen, 'Gekleed van de kapelle. Zielzorg voor armen in het 19de-eeuwse Brugge', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 3, blz. 325-328.

Tijdens de 19de eeuw organiseerden verschillende Brugse parochies armencatechese. Het werk van een dergelijke catechese werd 'een kapel' genoemd. In ruil voor deelname eraan ontvingen de armen een beloning onder de vorm van geld of kledingstukken.

RYCKAERT Marc, 'Damme in 19de-eeuwse lithografieën', in *Rond de Poldertorens* 58 (2016) nr. 1, blz. 3-13, afb.

In de eerste helft van de 19de eeuw verschenen heel wat lithografische prenten met stads- en landschapsgezichten. Hoewel Damme in die tijd een stille agrarische gemeente was waar nauwelijks vreemde bezoekers kwamen, zijn toch verschillende van die prenten aan Damse monumenten gewijd. Het artikel bespreekt de belangrijkste prenten, met ook aandacht voor de kunstenaars en de uitgevers ervan.

RYCKAERT Marc, 'Spoorwegen in West-Vlaanderen', in *In de Steigers. Erfgoednieuws uit West-Vlaanderen* 22 (2015) nr. 4, blz. 121-136, afb.

Over de ontwikkeling van het spoorwegennet in de provincie. De Staat legde oorspronkelijk twee hoofdassen aan: een van noord naar zuid en een tweede van west naar oost. Deze laatste verbond Oostende met Luik (1838) en kreeg een aftakking Gent-Kortrijk (1839). De verdere uitbouw van het spoorwegennet in West-Vlaanderen werd gerealiseerd door een achttal private maatschappijen. De Staat kocht na de aanleg die spoorlijnen een na een op. Het beheer en de exploitatie ervan werden toevertrouwd aan de NMBS (vanaf 1926). Aanvullend op dit spoorwegennet dat de grotere steden bediende, werden kleinere locaties ontsloten met trams die op smalsporen reden (buurtspoorwegen). De opkomst van auto's, autobussen en vrachtwagens maakte veel lijnen onrendabel en overbodig. Van de buurtspoorwegen bleef alleen de kusttramlijn over; ook verschillende breedspoorlijnen moesten opgeheven worden.

SONNEVILLE Hugo, 'Werk van kunstglazenier Maurits Nevens in Kortrijk', in *De Leiegouw* 58 (2016) nr. 1, blz. 39-44, afb.

De glazenier en keramist Nevens (geboren in Dilbeek, 1929) vervaardigde kunstwerken voor kerken, kloosters, ziekenhuizen en privégebouwen in binnen- en buitenland. In het artikel worden zijn bedreigde glasramen en mozaïeken in het Sint-Jozefsinstituut te Kortrijk onder de aandacht gebracht.

'Themanummer Provinciaal Archief West-Vlaanderen', in *In de Steigers. Erfgoednieuws uit West-Vlaanderen* 21 (2014) nr. 4, blz. 105-144, afb.

Voorstelling van de werking van de Provinciale Archiefdienst, van de belangrijkste inhoud van het Provinciaal Archief en van de onderzoeksmogelijkheden.

THOMAES Frédéric en VAN DEN ABEELE Andries, 'Paul-Louis Cyfflé (1724-1806), een Bruggeling in Lotharingen', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 153 (2016) nr. 1, blz. 81-136, afb.

Genealogie en biografie van de beeldhouwer Paul-Louis Cyfflé. Cyfflé volgde waarschijnlijk lessen aan de Brugse Kunstacademie en bij de beeldhouwer Jan van Hecke (Dadizele, 1699 – Brugge, 1777). Kort na het overlijden van zijn moeder in 1741 verliet hij Brugge en vestigde zich eerst in Parijs en nadien in Lunéville (Frankrijk), waar hij leerling en later gezelschap werd van de beeldhouwer Guibal. Tot 1763 was hij in Lunéville als beeldhouwer bedrijvig, nadien zette hij er een faiencebedrijf op. Omdat de politiek-economische omstandigheden in Lotharingen echter ongunstig evolueerden, trachtte hij vanaf 1777 zijn faiencebedrijf te liquideren en terug werk te vinden in de Zuidelijke Nederlanden.

Tony Herbert (1902-1959). Een veelzijdig leven. Referaten van het colloquium, Kortrijk/Kulak 22 november 2013, (Verhandelingen uitgegeven door De Leiegouw, XV). Kortrijk, 2015, 120 blz., afb. Bundeling van zes teksten opgesteld door Dirk LUYTEN,

Tanguy EECKHOUT, Bruno DE WEVER, Fabrice MAERTEN en Karel VAN NIEUWENHUYSE over de figuur van Tony Herbert (Lokeren, 1902 – Kortrijk, 1959). Herbert was bedrijvig als ondernemer bij de NV Kortrijkse Katoenspinnerij en was vanuit zijn rechts-autoritaire en corporatistische opvattingen politiek achtereenvolgend betrokken bij het Vlaams Nationaal Verbond – VNV, het Verdinaso en bij de vernieuwing van de katholieke partij tijdens de Tweede Wereldoorlog. Daarnaast was hij medeoprichter van de krant *De Nieuwe Standaard*. Hij bleef ook bekend als kunstverzamelaar van werken van Vlaamse expressionisten.

TYSENS Jeffrey en DENDOOVEN Dominiek (red.), *'De Heeren Broederkes van den Moortelbak'. 250 jaar vrijmetselarij in West-Vlaanderen*. Brussel, 2015, 200 blz., afb. In zeven bijdragen wordt de vrijmetselarij in de provincie West-Vlaanderen gepresenteerd. Marc VERHOYE, Armand SERMON en Jeffrey TYSENS brengen de verschillende loges in het noorden en het zuiden van de provincie in kaart en schetsen hun historische ontwikkelingen. Jeffrey TYSENS bespreekt de acties en de inzet van de loges bij de ontwikkeling van het lekenonderwijs. Dominiek DENDOOVEN behandelt de vrijmetselarij tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog. Nogmaals Jeffrey TYSENS beschrijft de inbreng van de vrouwen in de West-Vlaamse vrijmetselarij. Jacques MERTENS tracht de vrijmetselarij in de provincie sociologisch te benaderen en te achterhalen wie de leden waren van de verschillende loges.

VAN BETSBRUGGE Gerrit Pieter, *'De families Verdonck en Vande Ghinste, brouwers in Rollegem in de negentiende en twintigste eeuw'*, in *De Leiegouw* 57 (2015) nr. 2, blz. 251-269, afb.

Overzicht van wat in historische bronnen terug te vinden is over de brouwersfamilies en hun bedrijvigheden in de gemeente.

VAN BIERVLIET Lori, *'Frederik De Held (1799-1881) en de redemptoristenstichtingen in Brugge'*, in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 3, blz. 297-316.

Op vraag en met financiële steun van Clémence Van der Ghote (Doornik, 1815 – Brugge, 1874) werd vanuit de hoofdzetel van de redemptoristen te Wenen met hulp van von/De Held (Brunn bij Wenen, 1799 – Vaals-Nederland, 1881) in 1841 een vrouwenklooster gesticht in de Katelijnestraat te Brugge.

VANDEN BORRE Saartje, *Toga's voor 't Hoge. Geschiedenis van de Leuvense universiteit in Kortrijk*. Leuven, 2015, VI + 183 blz., afb.

Onder impuls van bisschop Emiel Jozef De Smedt en na lange onderhandelingen konden in 1965 de eerste lessen doorgang vinden aan de Kulak, de Leuvense universiteit in Kortrijk. In de beginjaren werden de infrastructuur en de beheersstructuur uitgebouwd. De Kulak bleek vooral op onderwijs in te zetten door een breed gamma aan basisopleidingen en postacademische vorming aan te bieden. Vanaf de jaren 1990 groeide er ook meer en meer aandacht voor regionaal en internationaal onderzoek. Hiermee beantwoordde de Kulak aan haar originele doelstellingen: universitair onderwijs democratiseren en bij de West-Vlaamse jongeren brengen, en een economische impuls aan de regio geven. Het boek sluit af met een hoofdstuk over het studenten- en campusleven.

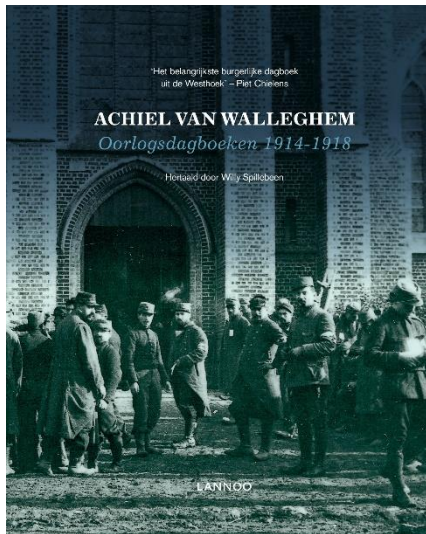
VANDEWIELE André, *'De "Brugse tak" Ruffo di Calabria vanaf de late 19de eeuw'*, in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 116 (2016) nr. 1, blz. 27-36, afb.

Genealogische nota over Edmond Ruffo (Marseille-Frankrijk, 1807 – Brugge, 1881) die gehuwd was met Marie-Thérèse van Rode en zich in 1874 met zijn echtgenote en vijf kinderen in Brugge kwam vestigen. Drie kinderen kwamen door huwelijk in de Vlaamse adellijke wereld terecht en raakten verbonden met Nokere, Oetingen en Loppem.

Westflandrica. Over de collectie van de Provinciale Bibliotheek West-Vlaanderen. Brugge, Provincie West-Vlaanderen, 2015, 544 blz., afb.

Tekstboek bij een tentoonstelling, waarin een keuze gebracht werd uit de rijke verzamelingen affiches, boeken en brochures, foto's, kaarten en plannen, kranten en andere documenten van de Provinciale Bibliotheek. Zie ook het themanummer *van In de Steigers. Erfgoednieuws uit West-Vlaanderen* 22 (2015) nr. 3, blz. 77-116 dat een aantal afzonderlijke pronkstukken uit die verzamelingen presenteert, en de aanvullingen en commentaar bij tentoonstelling en boek in Luc DEVLIEGHER, 'Bij het vijftigjarig (?) bestaan van de Provinciale Bibliotheek West-Vlaanderen', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 116 (2016) nr. 1, blz. 84-96.

Voor u gelezen 2014-2015 (afgesloten augustus 2015)

AERTS Remieg en DENECKERE Gita (red.), *Het (On)Verenigd Koninkrijk 1815-1830 – 2015. Een experiment in de Lage Landen.* Rekkem, 2015, 238 blz., afb.

Met een bundel van 17 artikels en steunend op recent historisch onderzoek trachten verschillende auteurs de verouderde opvattingen rond de 15 jaar van het Verenigd Koninkrijk te ontzenuwen, en een vernieuwend en integraal beeld te brengen over de periode van samengaan tussen Noord en Zuid. In een eerste deel wordt het ontstaan van het Koninkrijk geplaatst in de brede Europese context, waarbij de rol van de koning en van de natie gerelativeerd wordt en het belang van bestuurlijke netwerken onderstreept. Het tweede deel schetst de gelaagdheid van de natie, waarbij duidelijk wordt dat regionalisme en lokaal besef veel belangrijker waren dan het aanvoelen van 'natie' of ruimtes als 'Zuid' en 'Noord'. In het derde deel wordt het belang van het sociaal-culturele onderzocht als drager van de ontwikkelingen en het eenheidsgevoel tussen 1815 en 1830. Het vierde deel analyseert de desintegratie van het Verenigd Koninkrijk. In een vijfde deel ten slotte worden de maatschappelijke stromingen na 1830 onderzocht die bleven dromen van de vereniging. Met een epiloog van Geert VAN ISTENDAEL en foto's van Michiel HENDRYCKX.

ARNOU Patrick, 'De Katholieke Jonge Wacht te Zedelgem (1911-1914)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 2, blz. 209-217.

De Katholieke Jonge Wacht was een organisatie opgericht om jongeren te verenigen en in te zetten bij de katholieke politieke strijd. In Zedelgem werd op 27 november 1911 een lokale afdeling opgericht onder impuls van pastoor Ronse, en dit in de aanloop naar de parlamentsverkiezingen van 2 juni 1912.

ASPESLAGH John, 'West-Vlamingen in de Tweede Kamer (1815-1830)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 1, blz. 5-23 en nr. 2, blz. 138-163, tab.

Overzicht van het institutioneel en bestuurlijk kader in de periode van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden: de Staten-Generaal met een Eerste Kamer en een Tweede Kamer, de Provinciale Staten en de Gedeputeerde Staten. De samenstelling van de Provinciale en Gedeputeerde Staten van West-Vlaanderen wordt nader onderzocht en het profiel van de achttien opeenvolgende West-Vlaamse vertegenwoordigers in de Tweede Kamer. De tweede aflevering van het artikel bevat vooral de biografieën van de West-Vlaamse volksvertegenwoordigers.

BAECK Mario, DECOSTER Dirk, KENNES Cis, VAN ASBROECK Alberta en VANDENBREEDEN Jos, *Badplaats in stijl. Belle époque en interbellum architectuur in Blankenberge 1870-1940*. Tielt, 2014, 160 blz., afb.

Met de opkomst van het kuurtoerisme ontwikkelde Blankenberge zich tot een mondaine badplaats. Tijdens de belle époque en het interbellum werden er prachtige villa's, luxueuze hotels en prestigieuze openbare gebouwen opgetrokken. Die architectuur, het bijhorende tegel- en glas-in-loodergoed, het design en de mode worden in het Belle Epoque Centrum Blankenberge geëvoceerd.

BECUWE Frank, *Omloop van de Slagvelden. 1919: de meest heroïsche wielervedstrijd ooit*. Leuven, 2013, 234 blz., afb. + tab.

Van 28 april tot 11 mei 1919 vond in zeven etappes over een totale afstand van 1.985 km langs de 'verwoeste gewesten' en langs nauwelijks berijdbare wegen op initiatief van het Parijse dagblad Le Petit Journal de Omloop plaats uit eerbetoon 'aan de glorierijke episodes van de voorbije oorlog en aan de vele soldaten die voor de overwinning hebben gestreden'. De derde rit liep van Brussel naar Amiens (Frankrijk) en doorkruiste de frontstreek in West-Vlaanderen.

BONCQUET Piet, *Lief en leed. Prostitutie in de Eerste Wereldoorlog*. Leuven, 2015, 191 blz., afb. + tab.

Naarmate de oorlogsjaren vorderden lijkt er bij de frontsoldaten een toename van het aantal venerische ziekten vast te stellen. De legerleidingen reageerden nochtans bewust tegen prostitutie met op te roepen tot kuisheid, verscherpte controle uit voeren op de bordelen en op de hygiëne, middeltjes tegen de besmetting ter beschikking te stellen, en zelf bordelen en behandelingscentra voor venerische ziekten bij prostituees en soldaten in te richten. Niet alleen aan en achter het IJzerfront stelden zich problemen met zedenverwildering, alcoholmisbruik en prostitutie, maar ook in bezet België. Als concrete voorbeelden worden de toestanden in Poperinge en Gent nader beschreven.

CALLEWIER Hendrik, 'Beschadigd België: de regio Kortrijk in puin (1940-1945)', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 2, blz. 253-287, afb.

Om een vergoeding te krijgen voor de opgelopen materiële schade tijdens de oorlog 1940-1945 mochten individuen een aanvraagdossier indienen bij het Ministerie van Oorlogsschade, dat ondergebracht was bij het Ministerie voor Wederopbouw. De ingezonden dossiers bevatten standaardaanvraagformulieren, verslagen van deskundigen, diverse attesten, berekeningen van de uitgevoerde en uit te voeren werken, foto's en plannen. Ze vormen nu een rijke bron voor de studie van de lokale geschiedenis. De regio Kortrijk had vooral schade opgelopen tijdens de Leieslag (24-28 mei 1940) en bij de geallieerde luchtaanvallen (1943-1944).

CARLIER Marc, 'Hardloper Moritz Rummel eind 1827 op doortocht in Brugge', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 4, blz. 428-433, afb.

Rummel (Westhofen/Duitsland, 1807 – Ootmarsum/Nederland, 1844) kwam loopdemonstraties geven te Brugge in december 1827.

CARLIER Marc, 'Uitgalming' in Waregem', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 4, blz. 442-444. Over een wedstrijd declamatie en welsprekendheid ingericht in 1851 door de rederijkerskamer Kunst en Eendragt van Waregem.

CASSELMAN Joris, *Albert De Haene (1910-1961) en Hubert Ronse (1928-2010). Honderd jaar Psychiatrisch Ziekenhuis Onze-Lieve-Vrouw Brugge (1910-2010), met voorgeschiedenis vanaf de twaalfde eeuw*. Antwerpen-Apeldoorn, 2013, 407 blz., afb. Vertrekkend vanuit de biografieën van de twee hoofdgeneesheren De Haene (van 1945 tot 1961) en Ronse (van 1960 tot 1993) wordt de geschiedenis van de psychiatrie in Sint-Michiels geschetst. Met vooraf een inleidend deel over de voorlopers van het psychiatrisch ziekenhuis en een uitleidend deel over de recentste jaren 1994-2010. Komen hierbij aan bod: de infrastructuur, de patiënten en het personeel, het beleid en de therapeutische aanpak.

CLAEYS Dries, 'De industrialisatie van de vlasnijverheid in Zuid-West-Vlaanderen (1890-1955): een sociotechnische benadering', in *De Leiegouw* 57 (2015) nr. 1, blz. 5-41, afb., graf. + tab.

De nadruk wordt gelegd op ontwikkelingen in Bissegem, Gullegem en Wevelgem om de industrialisering op het platteland te analyseren. De mechanisering bij de vlasvezelbewerkingen verliep er traag, gefaseerd (dus niet voor alle vlasbehandelingen ineens) en vooral in honkvaste eenmansbedrijfjes. Het warmwaterroten en het zwingelen met turbines vonden pas tijdens het interbellum echt ingang. Zelfs tot 1955 konden behoudsgezinde en kleine vlassers nog overleven in een steeds meer geïndustrialiseerde sector.

CLOET Daniel, *Landbouw in Pittem en Egem 1846-2012*. Pittem, 2013, (XI) + 359 blz., afb. + tab.

Indringende analyse van de landbouwgeschiedenis in de twee gefuseerde deelgemeenten aan de hand van tellingen, dagboeken, interviews en diverse documenten uit de twee gemeentearchieven.

CONSTANDT Marc, 'Met de automobiel naar zee. De impact van een nieuw vervoermiddel op de Belgische kust (1900-1940)', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van Sociale Bewegingen* (2014) nr. 3, blz. 42-51, afb.

Snelheids- en behendigheidswedstrijden introduceerden de auto aan de kust vanaf 1899; het eerst in Oostende, vanaf 1906 ook in Middelkerke en Westende en na de Eerste Wereldoorlog in Knokke. Met de opkomst van het kusttoerisme nam het aantal auto's toe. Op diverse plaatsen verschenen garages, die tegelijk dienst deden als benzinstation, werkplaats en parkeerplaats. Een moderne Koninklijke Baan (vanaf 1903-1904) moest alle kustplaatsen vlot bereikbaar maken. Er ontstonden nieuwe beroepen, zoals chauffeurs in dienst van rijke families of van grote hotels.

COOMANS Thomas en KLAARENBEK Reinout, 'De ruimtelijke metamorfose van steden na de secularisatie van de kloosters in België van 1773 tot 1860', in *Stadsgeschiedenis* 9 (2014) nr. 2, blz. 149-165, afb.

De afschaffing van de kloosters in de Zuidelijke Nederlanden vond plaats in de periode 1773-1796: keizerin Maria Theresia verbood op 2 september 1773 de jezuïetenorde, keizer Jozef II sloot in de jaren 1783-1785 163 contemplatieve kloosters en het Franse Directoire hief per 1 september 1796 de overgebleven abdijen en kloosters op. Het onderzoeksproject 'De herverkavelde stad' wil het lot van de gebouwen en terreinen van de opgeheven kloosterorden bestuderen in Antwerpen, Brugge en Brussel tot 1860. Er worden daarbij alvast zeven transformatiescenario's vooropgesteld: een militaire herbestemming, huisvesting voor een rechtbank, gevangenis of een andere nieuwe staatsinstelling, huisvesting voor een stadsinstelling voor onderwijs of in verband met de gezondheidszorg, verkaveling door stad en privé, vestigingsplaats voor industrie en

privéinvestering, huisvesting voor terugkerende geestelijken en omvorming van een kloosterkerk in parochiekerk.

DALED Eric en CARLIER Marc, m.m.v. MICHIELS Dirk, 'Achille Daled (1872-1948). Een leven in dienst van het toerisme in Brugge (2)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 3, blz. 328-347, afb. Vervolg op het artikel over Daled (Brugge, 1872-1948), die zich inzette om Brugge toeristisch op de kaart te zetten, in *Biekorf* 114 (2014) nr. 2, blz. 211-229.

DECALUWE Carl en TERMOTE Tomas, *De raid op Zeebrugge. 23 april 1918 door de ogen van kapitein Alfred Carpenter, VC*. Roeselare, 2015, 145 blz., afb.

In een Brussels antiquariaat werden glasplaten teruggevonden in verband met de raid op Zeebrugge gemaakt door Carpenter, kapitein van de HMS *Vindictive*, een kruiser die deelnam aan de gevechten. De glasplaten zijn in het boek afgedrukt. De raid was gericht tegen de Duitse duikbotenhaven in Zeebrugge, meer bepaald tegen de zeesluis, die de enige doorgang was langs waar de boten het Kanaal konden bereiken.

DEGRANDE Valentin, *Assebroek 1914-1918. Het leven zoals het was tijdens vier jaar Duitse bezetting*. Assebroek, 2014, 310 blz., afb.

Beschrijving van het dagelijks leven en de impact van de Duitse bezetting in een dorp aan de rand van Brugge. Er is hiervoor onder meer gebruik gemaakt van interviews van zeventien Assebroekenaren die de oorlog als kind meegemaakt hebben.

DEMARRE Jan, 'Leerwerkhuizen in Sarepta aan de Langerei (1850-1860)', in *Brugs Ommeland* 54 (2014) nr. 4, blz. 211-220, afb.

Het verval in de linnennijverheid en mislukkingen van aardappel- en graanoogsten veroorzaakten tegen het midden van de 19de eeuw een zware economische crisis. Om alvast de linnenproductie te verbeteren bleek het nodig nieuwe technieken en artikelen te introduceren. Daartoe werden bij Koninklijk Besluit van 26 januari 1847 de leerwerkhuizen opgericht. In West-Vlaanderen stimuleerde gouverneur Adolphe de Vrière (Brugge, 1806 – Laken, 1885) sterk de oprichting ervan. In Brugge werd onder meer een leerwerkhuis opgericht in de leegstaande gebouwen van het Sareptaklooster aan de Langerei.

DE MEYERE Elien, *Tieltse juffen: meesters in onderwijs. Geschiedenis van de Tieltse lerarenopleiding*. Tielt, 2013, 138 blz., afb.

De vier wezen geworden gezusters Van Biervliet uit Izegem begonnen in 1829 te Tielt met een kostschool voor burgermeisjes. In 1849 kregen ze toestemming om deze om te vormen tot een vrije normaalschool voor meisjes. Vooral de pedagogische aanpak van Melanie Van Biervliet bezorgde de opleiding een goede faam, zodat leerlingen van buiten de directe omgeving en zelfs vanuit het buitenland zich aanmelden. De gezusters stichtten in 1856 een zustercongregatie en gaven hun school de naam 'Instituut van de Heilige-Familie'. Vanaf 1865 werden er een kleuterschool en zeker vanaf 1884 een vrije lagere school voor jongens en meisjes aan toegevoegd die meteen als oefenscholen voor de normalisten dienst deden. Vanaf 1886 werd er ook gestart met een middelbare normaalschool voor meisjes. In 1914 tijdelijk en vanaf 1920 definitief trok het Instituut weg uit de Tieltse binnenstad en vestigde zich in nieuwe gebouwen vlakbij het Hulstplein. Er kwamen nog opleidingen bij: in 1928 onder meer een hogere normaalschool voor landbouwhuishoudkunde (tot 1933), en in 1952 een afzonderlijke normaalschool voor bewaarschoolonderwijzeressen. Het Instituut is thans opgenomen in de Katholieke Hogeschool VIVES.

DEMUYNCK Bart, 'De Armenapotheek van het Brugse Bureel van Weldadigheid, 1846-1923', in *Brugs Ommeland* 55 (2015) nr. 2, blz. 35-42, afb.

Onder druk van de economische crisis van het midden van de 19de eeuw, die heel veel armoede meebracht, werd een centrale Armenapotheek opgericht in de Kuipersstraat te Brugge.

DE PATER Ben en SINTOBIN Tom (red.), *Koninginnen aan de Noordzee. Scheveningen, Oostende en de opkomst van de badcultuur rond 1900* (Rythmus. Jaarboek voor de studie van het fin de siècle, 2). Hilversum, 2013, 271 blz., afb.

In een inleidend artikel op de bundel bijdragen (blz. 9-28) schetsen DE PATER en SINTOBIN de belangstelling of fascinatie voor de zee, en het ontstaan en de verdere ontwikkeling van het toerisme, vooral dan toegespitst op Scheveningen (Nederland) en Oostende. Daarna valt het boek uiteen in twee geheel afzonderlijke delen over de twee badsteden. De bladzijden vanaf 115 handelen over Oostende (en ook wel beperkt over andere Belgische kustplaatsen). VAN SANTVOORT Linda (blz. 115-128) behandelt de fin de siècle-architectuur in Oostende van het einde van de 19de eeuw – begin 20ste eeuw, CORNILLY Jeroen (blz. 161-173) het aandeel van het stadsbestuur bij de uitbouw van de badplaats, DEPELCHIN Davy (blz. 175-190) het oriëntalisme in de algemene Belgische kustarchitectuur, VAN ACKER Wouter (blz. 191-204) de stedenbouwkundige ontwikkeling van Westende in de belle époque, DEWILDE Jan (blz. 205-218) het muziekleven in Oostende op het einde 19de eeuw – begin 20ste eeuw, TODTS Herwig (blz. 219-230) Oostende zoals Ensor het zich voorstelde, COUSSERIER Annelies (blz. 231-248) de fotografie in Oostende in diezelfde periode, en MERTENS Wim en VAN GODTSENHOVEN Karen (blz. 249-262) de mode in de badstad.

DE SCHAEPDRIJVER Sophie, *Bolwerk Brugge. Bezette stad in 14-18*. Veurne, 2014, 215 blz., afb.

Boek uitgegeven naar aanleiding van de herdenking en de tentoonstelling over de oorlogsjaren 1914-1918 in de stad. Brugge was gedurende de oorlog in het *Marinegebiet* gelegen, dat zich uitstreckte tot Oostende en Zeebrugge. Vooral de haven van Zeebrugge was van groot belang bij de Duitse oorlogsvoering tegen Groot-Brittannië, en werd dan ook herhaaldelijk belegerd en gebombardeerd. In Brugge zelf heerste een zeer streng militair regime.

DE WEVER Bruno, GREVERS Helen, VAN DOORSLAER Rudi en ZURNE Jan Julia (red.), *Knack Historia. België 40-45*. Roeselare, 2015, 178 blz., afb. + graf.

Niet minder dan tweeëntwintig auteurs brengen in het boek de actueelste stand van hun historisch onderzoek inzake het militaire, politieke en dagelijkse leven tijdens de Tweede Wereldoorlog.

DEZUTTER Willy, 'Auguste Liebaert (1856-1927) op bezoek in de Brugse vrijmetselaarsloge 'La Flandre' in 1882. Vrijmetselaarsloges in Brugge in de 19de eeuw', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 1, blz. 79-87.

Op 4 juni 1881 werd de vrijmetselaarsloge La Flandre in Brugge officieel geïnstalleerd. Op de zitting van 6 januari 1882 blijkt Auguste Liebaert als lid van de St. John's Lodge in Quebec – Canada aanwezig geweest te zijn. Liebaert was van 1876 tot 1880 consular agent in Canada geweest en werd later in Oostende gemeenteraadslid, schepen en burgemeester.

D'HONDT Jan, OPSOMMER Rik en THERRY Marc (red.), *Het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in West-Vlaamse archiefdocumenten, 1815-1830*. Z.pl., 2015, 89 blz., afb.

Aan de hand van originele documenten uit West-Vlaamse archiefdiensten wordt de geschiedenis tijdens het Verenigd Koninkrijk geëvoceerd in zeven thema's: Gevierd en verguisd. Begin en einde van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden en koninklijke bezoeken; Gezag en grenzen. Bestuurlijke organisatie; Frans, Vlaams, Nederlands? Taal en cultuur; Wegen naar welvaart. Verkeersinfrastructuur en economisch leven; Nood zoekt solidariteit. Sociaal leven en maatschappelijk welzijn; Met een schone lei. Onderwijs; Godsvrucht op Willems wijze. Kerk en religie.

DUTILLIEUX Brecht, 'Gerard Debaets (1898-1959) uit Heule. Palmares van een tweevoudig winnaar van de Ronde van Vlaanderen', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 2, blz. 327-348, afb.

Na de Eerste Wereldoorlog veranderde de wielrennerij grondig: er werden meer wedstrijden georganiseerd en door technische innovaties nam de gemiddelde rijnsnelheid sterk toe. Gerard Debaets was professioneel renner van 1924 tot 1940 en behaalde niet alleen op de weg zoals in de Ronde van Vlaanderen (1924 en 1927), Parijs-Brussel (1925), het Belgisch kampioenschap (1925) en Brussel-Parijs (1926) successen, maar ook op de piste in Europa, de Verenigde Staten en Canada.

GOEMINNE Koen, 'Analyse van het profiel en de bestraffing van de bunkerbouwers in Vlaanderen na de Tweede Wereldoorlog', in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 152 (2015) nr. 1, blz. 133-155, afb.

Analyse van vijftientig strafdossiers bewaard in het Justitiepaleis te Brussel, die ontstaan zijn ten gevolge van economische collaboratie bij de bouw van de kustverdediging of de *Atlantikwall* in Vlaanderen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Enkele vooroordelen rond economische collaboratie in het algemeen worden afgetoetst bij deze specifieke groep van collaborateurs, zoals het Vlaams-Waals onderscheid in de strafmaat, de ongelijke behandeling van kleine en grote ondernemingen, en de zwaardere bestraffing onmiddellijk na de bevrijding.

HENS Tine, *Oorlog in tijden van vrede. De Eerste Wereldoorlog in de klas, 1919-1940*. Kalmthout, 2015, 315 blz., afb.

Onmiddellijk na de oorlog begon het herinneren in de scholen met gedenkplaten en herinneringsdagen, met schoolreizen naar het front en in leer- en leesboeken, die vooral de nadruk legden op de Duitse barbarij. Vanuit de Volkenbond werd er op gewezen dat ideeën rond verdraagzaamheid en verbroedering belangrijker waren dan het ophemelen van nationalisme en heldencultus. Auteurs van schoolboeken moesten hun taalgebruik aanpassen, vooroordelen vermijden en vredeshelden prominenter in beeld brengen. De laatste jaren voor de Tweede Wereldoorlog kwam het accent weer te liggen op patriottisme en Belgisch staatsburgerschap.

HEUS Jozef, 'Cinema in Torhout tijdens het interbellum', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 2, blz. 175-190, tab. Er waren drie filmzalen in Torhout: een liberale (1908-1983), een katholieke (1920-1940) en een Vlaams-nationalistische (1932-1944). In het artikel worden de betekenis en de historiek van deze zalen in een kleine West-Vlaamse stad gereconstrueerd.

HEUS Jozef en LOOTENS Bernard, 'De Brugse architect Oscar De Breuck aan het werk in Koekelare (1892-1896)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 3, blz. 312-324, afb.

Architect De Breuck (Brugge, 1855-1921) bouwde in Koekelare een rijkswachtkazerne in 1894-1895 en de dokterswoning Proot in 1895-1896.

'Honderdvijfenzeventig jaar Genootschap voor Geschiedenis te Brugge', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 151 (2014) nr. 2, blz. 247-322, afb. Op zaterdag 10 mei 2014 vierde het Genootschap zijn 175-jarig bestaan met een symposium en een academische zitting in het Provinciaal Hof te Brugge. Het symposium handelde over de betekenis van het Genootschap in het historiografisch landschap van verleden, heden en toekomst, en de maatschappelijke relevantie van het lokaal en regionaal historisch onderzoek. Twee van de drie in dit kader gebrachte lezingen zijn gepubliceerd: T. VERSCHAFFEL, *Geleerdheid, identiteit en (een beetje) genootschappelijkheid. De Société d'Emulation, 1839-1914* (blz. 269-293) en J. DUMOLYN, *Het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge binnen de maatschappelijke context na 1945 en de rol van historische verenigingen in de 21ste eeuw* (blz. 295-309). M. NUYTENS brengt een samenvattend overzicht *175 jaar Genootschap voor Geschiedenis – Verslag Symposium* (blz. 311-321). Ook twee tijdens de academische

zitting gebrachte toespraken zijn gepubliceerd: A. VANDEWALLE, *Honderdvijfenzeventig jaar Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* (blz. 249-255) en M. BOONE, *Zin en noodzaak van lokaal historische genootschappen. Laudatio 175 jaar Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* (blz. 257-267).

LAMBRECHT Eddy, *Knokke & Westkapelle in de Grote Oorlog*. Brugge, 2014, 205 blz., afb.

Rijkelijk geïllustreerde historiek van Knokke en Westkapelle tijdens de oorlogsjaren 1914-1918.

LE LOUP Willy, 'Willy Van den Bussche', in: *VWS-Cahiers* 49 (2014) nr. 5, 48 blz., afb. Van den Bussche (Brugge, 1942 – Washington DC/U.S.A., 2013) was kunsthistoricus en conservator van het Constant Permekemuseum in Jabbeke en van het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst – PMMK in Oostende. Hij stelde naast de vaste opstellingen in beide musea, verschillende tijdelijke tentoonstellingen samen en publiceerde tentoonstellingscatalogi en kunstmonografieën.

LESAGE Xavier, 'Cornelis Van Honsebrouck (1803-1855) uit Werken en het medische discours van zijn tijd', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 3, blz. 292-311, afb.

Van Honsebrouck (Werken, 1803 – Eksaarde, 1855) behaalde in 1829 het diploma van *doctor medicus* aan de universiteit van Gent. Hij werd eerst legerarts en vestigde zich vanaf 1834-1835 als geneesheer in Antwerpen en later in het Waasland. Hij publiceerde geregeld in verschillende domeinen van de geneeskunde.

MEULEMEESTER Jean Luc, *Processies in West-Vlaanderen. Inleidende en kritische beschouwingen als bouwstenen voor verder onderzoek*. Kortrijk, 2015, 399 blz., afb. Een processie is te definiëren als een religieus ritueel, waarbij in groep met objecten zoals kandelaars, kruisen, monstransen en schrijnen een tocht wordt ondernomen om eerbetoon te brengen aan god/goden of heiligen. Daarbij worden dan in kostuums, rekwisieten en taferelen historische verhalen, legenden of mirakels uitgebeeld. In het boek worden de talrijke afgeschafte en de tien nog bestaande West-Vlaamse processies geïnventariseerd, typologisch ingedeeld en beschreven.

Nationaal Biografisch Woordenboek 21 (2014), XI blz. + 1260 kol. + XXXIII blz., afb. Specifiek in verband met West-Vlaanderen zijn de biografieën te vermelden van: advocaat en minister Auguste Beernaert, Oostende, 1829 – Luzern/Zwitserland, 1912 (kol. 66-98); kunstschilder Gustaaf Buffel, Lo, 1886 – Kessel-Lo, 1972 (kol. 147-158); oorlogsheld van 1914-1918 Karel Cogge, Veurne, 1855-1922 (kol. 217-225); architect Gaston Eysselinck, Tienen, 1907 – Oostende, 1953 (kol. 291-312); oorlogsheld van 1914-1918 Henri of Hendrik Geeraert, Nieuwpoort, 1863 – Brugge, 1925 (kol. 339-344); rechtsgeleerde, kabinetschef van de West-Vlaamse gouverneur Heyvaert en hoogleraar Henri de Hoon, Bassevelde, 1850 – Elsene 1932 (kol. 433-445); commissaris-generaal van de burgerlijke bevoorrading in onbezet België Jean-François Maes, Izegem, 1873 – Schaarbeek, 1957 (kol. 691-697); doctor in de genees-, heel- en verloskunde en hoogleraar Charles Nelis, Brugge, 1875 – Leuven, 1935 (kol. 799-818); classicus en hoogleraar Jan Quaegebeur, Tielt, 1943 – ?, 1995 (kol. 905-910); apotheker, fotograaf, kunstschilder en beeldhouwer Honoré Ruysen, Roesbrugge-Haringe, 1869 – Antwerpen, 1957 (kol. 953-964); de met Tielt verbonden classicus en hoogleraar Jozef Vergote, Gent, 1910 – Leuven, 1992 (kol. 1082-1086).

RO TSAERT Koen, 'Theodore Heyvaert (1834-1907), een controversiële gouverneur van West-Vlaanderen', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 3, blz. 272-291. Heyvaert (Gistel, 1834 – Brussel, 1907) was gouverneur van West-Vlaanderen van 1878 tot 1883. Hij werd, niet zonder gemor, als liberaal in het ambt aangesteld bij Koninklijk Besluit van 7 augustus 1878, en dit in opvolging van de ontslagen katholieke Léon Ruzette. Toen de organieke wet op het lager

onderwijs in 1879 uitgevaardigd werd, brak de eerst schoolstrijd los. De gouverneur stelde alles in het werk om de wet toe te passen, door onder meer katholieke scholen uit de gebouwen van de Commissies van Burgerlijke Godshuizen te verdrijven. Daarnaast kwam hij voortdurend in conflict met de gemeenten en kerkfabrieken door steeds maar beroep aan te tekenen tegen hun beslissingen en hen zelfs geregeld voor de rechtbank te dagen. De relaties tussen de gouverneur, de Bestendige Deputatie, de Provincieraad en de lokale besturen raakten uiteindelijk totaal verziekt. Heyvaert werd als gouverneur overgeplaatst naar de Provincie Brabant en opgevolgd in West-Vlaanderen door Guillaume De Brouwer (Oostende, 1840 – Ramleh/Egypte, 1892).

RO TSAERT Koen, 'Vondelingen in de 19de eeuw: 'kinderen van de natie'', in *Brugs Ommeland* 54 (2014) nr. 4, blz. 241-249.

Over het lot van vondelingen en verlaten kinderen in Brugge, die onder de bevoegdheid vielen van het Bureel van Weldadigheid. Meestal werden deze kinderen uitbesteed bij pleegouders.

SAX Aline, VANDEBROEK Hannelore, RAATS Jonas en MAHIEU Maarten, *Bezette kust. Leven in de schaduw van de Atlantikwall*. Brugge, 2014, 192 blz., afb.

Langs de kusten van de door hen bezette gebieden begonnen de Duitsers in 1940-1941 met de bouw van een sterke verdedigingslinie, de *Atlantikwall* genoemd. Ook de Britten werkten een gelijkaardige verdediging uit. Deze linies omvatten een keten van bunkers, geschut en mijnevelden. In het boek wordt onder meer aan de hand van interviews nagegaan welke de impact was van die kustverdedigingen op het dagelijks leven van de lokale bevolking.

SPILLEBEEN Willy (hertaling), *Achiel Van Walleghem. Oorlogsdagboeken 1914-1918*. Tielt-Ieper, 2014, 695 blz., afb.

Hertaling van het dagboek van Van Walleghem (Pittem, 1879-1955), onderpastoor en dienstdoend pastoor in Dikkebus. In dertien nagelaten schriftjes beschreef de priester zeer gedetailleerd het dorpsleven, de grote impact van de oorlog en de wederopbouw gedurende de jaren 1914-1929. Het dagboek mag bestempeld worden als het uitgebreidste en belangrijkste uit de frontstreek in Vlaanderen.

TEIRLINCK Frank, 'August De Boeck (1865-1937). Een Brabants componist en zijn relatie met West-Vlaanderen', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 4, blz. 446-474, afb.

De Boeck (Merchtem, 1865-1937) componeerde onder meer de Rodenbachcantate 'Vliegt de Blauwvoet', die voor het eerst uitgevoerd werd bij de inhuldiging van het standbeeld voor Albrecht Rodenbach in Roeselare (1909), een Pater Lievenscantate naar aanleiding van de inhuldiging van het Lievensstandbeeld in Moorslede (1929) en een 'mis' uitgevoerd tijdens het massaspel 'Vredesoffer' in Kortrijk (1939).

VAN ACKER Lucien, 'Ce bourg a été toujours très considéré'. De moeilijke geboorte van moderne bestuurlijke indelingen in West-Vlaanderen vanaf de Franse Tijd', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 2, blz. 129-137.

De bestuurlijke indeling van het ancien régime werd in 1795 door de Fransen afgeschaft en vervangen door een nieuwe indeling in municipaliteiten, kantons, districten en departementen. Tot ver in de 19de eeuw ondergingen die nieuwe omschrijvingen echter voortdurend aanpassingen; dit wordt bewezen aan de hand van enkele West-Vlaamse voorbeelden.

VAN ACKER Lucien, 'Ieper viert onze aanhechting bij Frankrijk (1797)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 4, blz. 416-419.

De viering bestond uit een optocht, toespraken en liederen, kanonschoten, beiaardspel, bal en vuurwerk.

VAN DEN ABEELE Andries, 'Directeur François-Auguste Mouzon (1822-1896) en Brugge', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 3, blz. 364-376, en 'François-Auguste Mouzon en zijn oud-leerlingen', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 4, blz. 475-484.

Muzon (Musson, 1822 – Brugge, 1896) was directeur van de rijksmiddelbare school en van de Stedelijke Nijverheidsschool te Brugge. Hij publiceerde ook schoolboeken en artikels over politieke en culturele onderwerpen.

VANDEVORST Kris (samenstelling), *Mission Dhuicque. Het Verwoeste Gewest 1915-18 – 2015*. Brugge, 2014, 176 blz., afb.

Op 20 mei 1915 kreeg architect-fotograaf Eugène Dhuicque (1877-1955) de opdracht het erfgoed van de frontstreek in kaart te brengen om de wederopbouw voor te bereiden.

Hoewel er in 1915 al heel wat verloren was, begon hij met zijn medewerkers de monumenten en de kunstvoorwerpen te registreren met tekeningen, foto's en afgietsels, en wat verplaatst kon worden, in veiligheid te brengen. In het boek wordt een keuze uit de foto's van Dhuicque aangeboden. Alle oude foto's wordt telkens geplaatst tegenover beelden van de hedendaagse toestand van de monumenten.

VANLANDSCHOOT Romain, *Hugo Verriest. Biografie*. Tielt, 2014, 616 blz., afb.

Indrukwekkende en zeer gedetailleerde biografie gewijd aan priester, leraar, letterkundige en begeesterend redenaar Verriest (Deerlijk, 1840 – Ingooigem, 1922). Verriest was één van leidende figuren van de Vlaamse beweging tot voor de Eerste Wereldoorlog.

VANLANDSCHOOT Romain, 'Jozef Ferdinand Toussaint van Meulebeke in het hart van de Belgische revolutie (Réunion Centrale, 30 oktober 1830)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 115 (2015) nr. 1, blz. 47-65.

Toussaint (Meulebeke, 1807 – Elsene, 1895) trok tijdens de Belgische revolutiemaanden van 1830 naar Brussel, waar hij in de republikeinse club Réunion Centrale en met publicaties de Vlaamse taal verdedigde en radicale ideeën over een nieuwe staatsinrichting aanbracht.

VOS Louis, 'Berten de Clerck en het Jong Volksche Front', in *De Leiegouw* 57 (2015) nr. 1, blz. 99-125, afb.

Albert 'Berten' de Clerck (Aarsele, 1914 – Kortrijk, 1974) volgde middelbaar onderwijs aan het Klein Seminarie van Roeselare, studeerde rechten aan de Leuvense universiteit en vestigde zich als advocaat in Kortrijk. In deze laatste stad werd hij gemeenteraadslid en schepen, zetelde daarnaast jarenlang in Kamer en Senaat, was van 1961 tot 1965 minister van Middenstand en van 1965 tot 1966 staatssecretaris voor Nederlandse Cultuur. Het artikel focust op zijn studententijd, toen hij medestichter en gowleider van het Jong Volksche Front (JVF) was. Deze studentenbeweging voor Vlaamse actie in West-Vlaanderen werd vanaf 1933 vanuit Leuven uitgebouwd met bisschoppelijk goedkeuring. Ze bundelde een aantal West-Vlaamse bonden, die zich van het Algemeen Katholiek Studentenverbond (AKVS) hadden moeten afscheuren omwille van de daar heersende Vlaams-nationalistische gedachten en de geringe onderdanigheid aan het kerkelijk gezag, en ontwikkelde zich naast de Katholieke Studentenactie (KSA) van priester Karel Dubois.

WITTE Els, *Het verloren koninkrijk. Het hard verzet van de Belgische organisten tegen de revolutie, 1828-1850*. Antwerpen, 2014, 688 blz., afb.

Na de Belgische revolutie van 1830 en het uiteenvallen van Noord en Zuid bleef een belangrijke tegenbeweging actief die het Koninkrijk der Nederlanden onder Willem I wilde herstellen. Dit orangisme situeerde zich in alle lagen van de bevolking, ook in Brussel en Wallonië, en niet alleen in de grote steden maar ook in kleinere en op het platteland zoals (voor West-Vlaanderen) in onder meer Diksmuide, Ieper, Kortrijk, Menen, Oostende, Roeselare, Tielt en Veurne. In het boek vertrekt de auteur vanuit een onderzoek naar de houding van de zuidelijke elite tegenover het Verenigd Koninkrijk en

de revolutie in de jaren 1828-1830, beschrijft dan indringend de orangistische contrarevolutionaire beweging, die haar hoogtepunt beleefde tijdens de jaren 1831-1839, in al haar facetten en eindigt met het verdwijnen ervan in de periode 1840-1850.

Voor u gelezen 2013-2014 (afgesloten juli 2014)

ASPESLAGH John, 'Hoger op naar deugd en wijsheid'. *Kostschool en Landbouwhuishoudschool van Kortemark, 1926-1956*. Kortemark, VZW Margareta-Maria-Instituut, 2013, 416 blz., afb. + tab.

Zeer gedetailleerde en rijkelijk geïllustreerde historiek van de Kostschool (lager onderwijs en algemeen vormend lager secundair onderwijs) en de Landbouwhuishoudschool (technisch lager secundair onderwijs) van de zusters van de H. Vincentius à Paulo.

ASPESLAGH John, 'Melkerijonderwijs in West-Vlaanderen', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 2, blz. 193-210, afb. + tab.

In 1890 werd te Wevelgem, na Soumagne (Land van Herve), een tweede melkerijschool in België opgericht. Bedoeling was er een permanente school van te maken, maar al snel evolueerde het initiatief tot tijdelijke en rondreizende melkerijopleidingen. Vanaf 1903 werden huishoudkunde en kinderopvoeding aan het lesprogramma toegevoegd. Uiteindelijk werden de reizende opleidingen vervangen door onder meer technische landbouwhuishoudscholen met volledig leerplan en kwamen in het gewone onderwijscircuit terecht.

BECUWE Frank, 'Het gerief van een bierbrouwer. Een proeve van overzicht van bouwers van brouwerij- en mouterijmachines in Vlaanderen en Brussel', in *Erfgoed van Industrie en Techniek. Vlaams-Nederlands Tijdschrift voor Industriecultuur* 22 (2013) nr. 1+2, blz. 32-41, afb.

Voor West-Vlaanderen worden besproken: de firma De Coster – Van de Velde uit Tielt (opgericht in 1867) en de firma Victor Feys – Vanhee uit Veurne (opgericht voor de Eerste Wereldoorlog).

BECUWE Frank, 'Het Mout- & Brouwhuis De Snoeck. Uniek brouwindustrieel erfgoed in Vlaanderen', in *Erfgoed van Industrie en Techniek. Vlaams-Nederlands Tijdschrift voor Industriecultuur* 22 (2013) nr. 1+2, blz. 42-49, afb.
Historiek van de brouwerij De Snoeck in Alveringem, die uitgerust is met een vrijwel intacte 19de-eeuwse mout- en brouwinstallatie.

BEELAERT Bram (samensteller), *Red Star Line Antwerpen, 1873-1934*. Antwerpen-Leuven, 2013, 240 blz., afb., graf. + tab.

Rijkelijk geïllustreerd boek uitgegeven bij de opening van het Red Star Line Museum. Tussen 1873 en 1934 emigreerden vanuit de gebouwen van de Red Star Line in Antwerpen twee miljoen Europeanen. Bijna alle Belgische landverhuizers naar Noord-Amerika vertrokken van hieruit, maar in het totale plaatje vormden zij slechts een minderheid.

BEELEN Staf, 'Het Kortrijkse Sint-Amandscollege in de Eerste Wereldoorlog', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 33-45, afb., graf. + tab.

Een overzicht van hoe in één onderwijsinstelling de Eerste Wereldoorlog een impact had en ervaren werd. Aspecten die daarbij aan bod komen zijn: de mobilisatie van leerkrachten, de vele slachtoffers uit de school tijdens de loopgravenoorlog, de moeilijke voedselbevoorrading van de school, de oppeising van lokalen door de bezetters, de oppeising van leerlingen als 'Zivilarbeiter', het schoolleven, en het onderwijs en het leerprogramma zelf.

BUYZE Donald, 'Dwangarbeid in 'den Grooten Oorlog': de 'slaven' van het Kortrijkse', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 5-32, afb.

Vanaf oktober 1916 begon de Duitse regering de verplichte tewerkstelling of dwangarbeid toe te passen in de bezette gebieden. Zeer veel mannen uit Kortrijk en omliggende werden als 'civielarbeider' opgeëist en gedeporteerd om in de Duitse industrie te werken of bij de bouw van militaire verdedigingslinies in de bezette gebieden.

CALLEWIER Hendrik, 'De 'libri memoriales' in het Rijksarchief Kortrijk: pastoors over Wereldoorlog I', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 47-59, afb.

Bij brief van 11 juni 1900 had de Brugse bisschop Waffelaert de pastoors in zijn bisdom opgedragen een 'liber memorialis' bij te houden. In dit boek moesten zij alle belangrijke gebeurtenissen en handelingen binnen hun parochie registreren. Voor de jaren 1914-1918 zijn sommige van deze verslagen uitgegroeid tot echte dagboeken, die de interesse van de heemkundigen kunnen opwekken en hen toelaten de plaatselijke oorlogsgeschiedenis te reconstrueren.

CALLEWIER Hendrik, 'Heureux celui qui, dans le malheur, trouve une âme à qui il puisse confier ses peines!' De brieven van twee oorlogsmeters aan Zuid-West-Vlaamse soldaten (1917-1918)', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 165-182, afb.

Bespreking van brieven ontvangen door de frontsoldaten Jozef Louis Vanryckeghem uit Geluwe en Maurice Callewier uit Vichte vanwege oorlogsmeters Joséphine Moulaert vanuit Le Touquet en mevrouw Dreyfus vanuit Parijs. De brieven waren bedoeld om de frontsoldaten in hun moeilijke leefomstandigheden en zonder goede contactmogelijkheden met hun eigen familie in bezet gebied moreel te steunen. Ze bevatten onder meer een goede neerslag van de beeldvorming rond het oorlogsgebeuren.

CALLEWIER Hendrik, 'Homes for little Belgians': Priester Henry Syoen en de evacuatie van West-Vlaamse vrouwen en kinderen naar de Verenigde Staten (1915)', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 103-117, afb.

Henry Syoen (Woumen, 1870 – Detroit/USA, 1941) trok na zijn priesteropleiding en priesterwijding naar de Verenigde Staten en werd er pastoor in de Belgisch-Vlaamse kerk van 'Our Lady of Sorrows' in Detroit. In 1915 organiseerde hij samen met René Van Eeckhoutte, eveneens uit Detroit, overtochten vanuit Rotterdam en Bordeaux naar New York voor in het bezette en onbezette West-Vlaanderen achtergebleven familieleden van migranten in de Verenigde Staten.

CARLIER Marc, 'De 'Vriendenkring' van Leisele (1855-1857) en de 'Leeskamer' van Roesbrugge-Haringe (1858-1872)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 1, blz. 52-74, afb. Over de oprichting en werking van twee Vlaamse literaire verenigingen, de leden ervan en hun politieke invloed.

CARLIER Marc, 'François Louis Van Dycke (1805-1874): genealoog en stadsambtenaar', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 3, blz. 275-283.

Van Dycke (Diksmuide, 1805 – Brugge, 1974) was achtereenvolgens onderwijzer en gemeentesecretaris in Maldegem, en ambtenaar bij de Stad Brugge. Hij bleef bekend om zijn genealogisch-heraldische belangstelling en publicaties. De oudste dochter van Van Dycke adopteerde in 1896 de 24-jarige Emile Houvenaeghel-Renders (Diksmuide, 1872 – Brugge, 1956), die in Brugge bankier werd en verzamelaar van werken van Vlaamse Primitieven.

CARLIER Marc, 'Jean-Jacques Lambin en Justin Van Damme als promotoren van het literaire leven in Ieper in de Hollandse tijd (1815-1830)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 4, blz. 427-457, afb.

Lambin (Ieper, 1765-1841) en Van Damme (Ochtezele/Frankrijk, 1772 – Brugge, 1843) ontpopten zich tot orangisten in Ieper, die ijverden voor de taalkundige en culturele integratie van Noord- en Zuid-Nederland onder koning Willem I. Zij gebruikten daartoe vooral hun lidmaatschappen van de rederijderskamer 'De Getrouwe van Herten', van het culturele genootschap 'Alpha en Oméga' en van de plaatselijke afdeling van de socioculturele 'Maatschappij tot Nut van 't Algemeen'.

CONSTANDT Marc, 'Sinjoren aan zee: Antwerpenaars in de badplaats Westende (1905-1914)', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 151 (2014) nr. 1, blz. 143-156, afb.

Antwerpenaars uit de financiële, koloniale en maritieme wereld verbleven vanaf 1906 geregeld in Westende en investeerden er. Zo droegen zij bij tot de ontwikkeling van de badplaats.

DALED Eric en CARLIER Marc, 'Achille Daled (1872-1948). Een leven in dienst van het toerisme in Brugge (1)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 2, blz. 211-229, afb.

Daled (Brugge, 1872-1948) zette zich in om Brugge toeristisch op de kaart te zetten. Beroepshalve was hij huisbewaarder van het Stedelijk Museum voor Oude Schilderkunst in de Bogardenkapel en van de Stedelijk Academie in de Katelijnestraat, en van de Handels- en Nijverheidsschool in de Arsenaalstraat. Vanuit zijn lidmaatschappen en bestuursfuncties in verschillende lokale verenigingen en door het brengen van voordrachten met lichtbeelden in het binnenland en het buitenland voerde hij promotie voor zijn stad.

DEBAERE Pieter, 'Het huis van beeld en geluid. De geschiedenis van het Vlaams Filmmuseum en -archief (1983-2008)', in *De Leiegouw* 55 (2013) nr. 2, blz. 245-259, afb.

Als pendant van het Koninklijk Belgisch Filmarchief werd in 1987 het Vlaams Filmmuseum en -archief – VFMA opgericht. Basis van de collectie werd gevormd door de Heverleese Filmgroep, die vanaf 1983 historisch beeldmateriaal en filmtostellen begon te verzamelen en te restaureren. Het filmmuseum opende in 1988 zijn deuren voor het publiek in Leuven. Lokale beleidsbeslissingen en een reeks incidenten tussen het museum en het Leuvense stadsbestuur deden het VFMA in een impasse belanden. Besloten werd de instelling en de collectie in 2004-2005 over te brengen naar een pand in de Nedervijver te Kortrijk.

DEMASURE Brecht, 'Bewerkt hout'. De geschiedenis van de meubelnijverheid in Izegem', in *TIC. Tijdschrift voor Industriële Cultuur* 30 (2013) nr. 3, blz. 32-41, afb.

Op het einde van de 19de eeuw stelde de meubelnijverheid in Izegem weinig voor: de borstel- en schoenindustrieën overheersten en er werden enkel meubels voor de lokale markt ambachtelijk samengesteld. Tijdens het interbellum nam de algemene levensstandaard toe en steeg de vraag naar meubels. Er waren bedrijven die zich toelegden op kunst- en stijlmeubels, en andere die opteerden voor serieproductie. Vooral deze laatste productievorm kende met de heropbouw na de Tweede Wereldoorlog groot succes. Vanaf 1970 begon de neergang, vooral omdat de meubelexport onder druk kwam van de concurrentie vanuit de lageloonlanden.

DEMASURE Brecht, 'De aanslag op de veestapel in het Kortrijkse tijdens de Eerste Wereldoorlog', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 129-155, afb. + tab. Krijgshandelingen, plunderingen en opeisingen van onder mee veevoeder door de Duitsers brachten grote schade aan de landbouw in het algemeen toe en verminderden de veestapel. De rundveestapel daalde in West-Vlaanderen bijvoorbeeld tussen 1913 en 1919 met 69 procent. Door de afname van die veestapel ontstond een gebrek aan vlees en dierlijke producten.

DE RYNCK Patrick (eindred.), *Van Centrale naar Transfo. 100 jaar elektriciteitscentrale in Zwevegem*. Zwevegem, VZW Transfo en Provincie West-Vlaanderen, 2013, 211 blz., afb., graf. + tab.

Het rijkelijk geïllustreerde boek omvat twee delen: de historiek van de Zwevegense elektriciteitscentrale en de planning voor de herbestemming van de locatie en de gebouwen als 'Transfo'. In het eerste deel schetst Brecht DEMASURE (blz. 12-85) de opstart van de elektriciteitscentrale in 1913 en de ontwikkeling ervan tot 2001 binnen de Belgische en West-Vlaamse sociaaleconomische, ecologische en sociale context; Luc SOENS (blz. 86-127)

behandelt de technologische en historische ontwikkelingen binnen de centrale zelf en haar lokale verankering.

DE SCHAEPDRIJVER Sophie, *De Grootte Oorlog. Het Koninkrijk België tijdens de Eerste Wereldoorlog*. Amsterdam, 2013², 383 blz., afb.

Synthesewerk over de gebeurtenissen en het leven in België tijdens de oorlog 1914-1918. Grote thema's die uitgewerkt zijn: de Duitse inval, de bezetting, de strijd aan de IJzer, het activisme en de collaboratie, en de nasleep in de eerste naoorlogse jaren.

DESREUMAUX John, 'Burgerlijke slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog in Geluwe. Een overzicht op basis van vonnissen van de Rechtbank voor Oorlogsschade', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 183-210, afb. + tab.

De auteur bespreekt 51 gevallen van oorlogsschade aan de hand van de vonnissen.

DE VOS Luc, SIMOENS Tom, WARNIER Dave en BOSTYN Franky, *14-18. Oorlog in België*. Leuven, 2014, 588 blz., afb. + tab.

Indringend overzicht van de militaire gebeurtenissen in België tijdens de jaren 1914-1918, gerelateerd aan de algemeen Europese oorlogs- en andere ontwikkelingen, en de ontwikkelingen in bezet en politiek België. De oorlog in de Westhoek wordt natuurlijk zeer uitgebreid behandeld, evenals de raids op Zeebrugge en Oostende in april-mei 1918, en de bevrijding die op gang kwam in West-Vlaanderen vanaf september 1918.

Zie ook aanvullend de catalogus bij de tentoonstelling in het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis: DUPUIS Henri, POMIAN Krzysztof en VAN DEN BROEKE Isabelle (samenstellers), *14-18, dit is onze geschiedenis*. Brussel, 2014, 201 blz.

DEWILDE Jeroen, 'Armoede en armenzorg in Poperinge (1750-1812)', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 150 (2013) nr. 2, blz. 337-375, afb., graf. + tab.

Typologie van de armen in Poperinge; onderzocht worden: aantallen, leeftijden, beroepen en plaatsen van herkomst. Om het probleem van de armoede op te lossen zetten het stadsbestuur en de armenmeesters allerlei acties op: het uitvaardigen en toepassen van wet- en regelgeving ter bestrijding van de armoede en zelfs repressie van de armen, het vrijmaken van meer financiële middelen voor steun en het stimuleren van de lokale economie.

DEZUTTER Willy, 'Rouwdracht en rouwtijd in Brugge (1900-1945)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 3, blz. 318-323.

In 1933 verspreidde de beroepsvereniging 'De Brugsche Kleermakers' een rondzendbrief met richtlijnen voor rouwklederdracht en rouwtijd.

D'HONDT Jan, 'Een 'recreatie' in Waardamme voor een Sinterklaasfeest in 1856', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 4, blz. 422-424.

Pieter de Melgar de Sporkinshove bezat een buitengoed in Waardamme en bezorgde de kinderen van de plaatselijke lagere school op de dag voor de Sinterklaasviering in 1856 een feestmaaltijd.

DIERICKX Dorien, ''Upstairs Downstairs' in Marke. Onderzoek naar de wooncultuur in het neogotisch kasteel Blommeghem', in *De Leiegouw* 55 (2013) nr. 2, blz. 165-191, afb.

Beschrijving van de woon- en leefcultuur op het eind van de 19de en in het begin van de 20ste eeuw in het kasteel, dat toebehoorde aan de familie de Bethune. In het artikel komen de bouw in 1900 en de opeenvolgende bewoners in beeld, worden de ruimtelijke indeling en inrichting uitgebreid geanalyseerd, en het gebruik ervan door de eigenaars en het dienstpersoneel.

DROUILLON Jos, 'Van CATHO op 't Hooghe tot KATHO op Hoog Kortrijk. De pioniersjaren (1964-1969)', in *De Leiegouw* 55 (2013) nr. 2, blz. 261-283, afb.

Historiek van de beginjaren van het gecentraliseerde vrij katholiek hoger onderwijs in Kortrijk, dat onder impuls van priester-econoom André Vannecke uitgebouwd werd op 't Hooghe.

KINSBERGEN Marjolein, 'Memory Wars? Nationalisme en de herdenking van de Eerste Wereldoorlog in Duitse, Britse en Franse reisgidsen tijdens het interbellum', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 151 (2014) nr. 1, blz. 195-222, afb. De Westhoek kwam na de Eerste Wereldoorlog uitgebreid aan bod in de toeristische reisgidsen. In de eerste jaren lag de nadruk in de teksten op de verwoestingen, het lijden en de oorlogsgruwel, en op de schuld van het Duitse volk. Afhankelijk van het kamp waartoe men had behoord en van diplomatieke stellingnames, werden standpunten ingenomen: de Franse gidsen gingen het verst in nationalistische en anti-Duitse zin, de Britse namen een iets meer neutraal standpunt in en de Duitse wezen het minst op de gruwel. In latere jaren werd afstand genomen van de horror en eerder een boodschap van hoop en herstel gebracht.

LINGIER Rita, 'De weverij 'Textile des Flandres' 1920-1940', in *Het Houtland. Jaarboek 2013*, blz. 99-136, afb. + tab.

Vervolg op een artikel in *Het Houtland. Jaarboek 2011* over de weverij in Torhout, nadat deze verkocht was aan de Gentse naamloze vennootschap 'Textile des Flandres'.

LUYTEN Dirk, 'Ondernemer tussen volk en staat. Tony Herbert: enkele historiografische ankerpunten vanuit biografisch perspectief', in *Wetenschappelijke Tijdingen* LXXII (2013) nr. 3, blz. 242-252, afb.

Herbert (Lokeren, 1902 – Kortrijk, 1959) werd directeur van de N.V. Kortrijksche Katoenspinnerij en bestuurder van het Vlaams Economisch Verbond – VEV. Hij verspreidde zijn ideeën over elitarisme, antikapitalisme en autoritair corporatisme via de pers en andere publicaties. Politiek raakte hij betrokken bij de Vlaams-nationalistische partijen het Katholiek Vlaams Nationaal Verbond – KVVN en het Vlaams Nationaal Verbond – VNV, en uiteindelijk bij de opzet van de Christelijke Volkspartij – CVP. Hij streefde er naar een Vlaamse politieke elite te vormen om binnen het kader van de Belgische Staat de macht te verwerven.

MEULEBROUCK Ludo, 'De aanwezigheid en verering van de zalige Idesbald te Brugge (1627-1831)', 'Idesbald in de Potterie in Brugge vanaf 1831', 'Volksdevotie en de bedevaart naar de zalige Idesbald', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 112 (2012) nr. 3, blz. 290-298, 113 (2013) nr. 1, blz. 93-108 en 113 (2013) nr. 3, blz. 338-346, afb. + graf.

Over de verering en devotie voor Idesbald van der Gracht, derde abt van de abdij Ten Duinen (overleden in 1175), van wie het lichaam in 1627 naar Brugge was overgebracht en begraven werd in de Duinenabdij en vanaf 1831 in de kerk van Onze-Lieve-Vrouw-ter-Potterie.

MEULEMEESTER Jean Luc, 'Een reglement voor de 'suisse' van de O.-L.-Vrouwekerk van Oudenburg', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 3, blz. 288-290.

Bespreking van een contract uit de 2de helft van de 19de eeuw afgesloten tussen de kerkfabriek van Oudenburg en de toenmalige 'suisse' of politiemeester rond diens opdrachten, kledij en loon.

MONBALLYU Jos, 'De strafrechtelijke repressie van het incivisme in het Kortrijkse na de Eerste Wereldoorlog (1918-1925)', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 61-102, afb.

Bespreking van de behandeling door de militaire en later de burgerlijke gerechtelijke overheden van de 153 politieke, economische of intellectuele collaboratiedossiers in het Kortrijkse onmiddellijk na de Eerste Wereldoorlog.

MUSE Lore, 'Op zoek naar een thuis. Verlaten kinderen in Brugge, 1879-1880: een levenslopanalyse', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 151 (2014) nr. 1, blz. 113-141, afb. + tab.

Indringend onderzoek naar de levensloop van 25 Brugse kinderen die tussen mei 1879 en december 1880 door hun ouders verlaten werden, en opgevangen of geplaatst werden door de stedelijke Commissie van Burgerlijke Godshuizen. Aan bod komen: de oorspronkelijke thuissituatie van de kinderen en de redenen waarom ze – al dan niet tijdelijk – verlaten werden, hun plaatsing in een instelling of uitbesteding bij een privépersoon die als opvoeder fungeerde, en hun verdere lotgevallen.

NYS Liesbet, *De intrede van het publiek. Museumbezoek in België 1830-1914*. Leuven, 2012, IX + 534 blz., afb.

In de periode 1830-1860 kwamen talrijke musea tot ontwikkeling met de bedoeling de wetenschap te bevorderen, om kunstenaars toe te laten zich te vervolmaken of nog om de nationale/lokale trots te versterken. Zij waren beperkt en moeilijk toegankelijk, en kenden weinig of geen publiekswerking. Na 1860 begon men op een breder publiek te focussen en werden er tal van speciale maatregelen uitgewerkt: meer openingstijden, een overzichtelijker opstelling van de stukken, labels, catalogi en gidsen bij het tentoongestelde, rondleidingen, reclame in reisgidsen, enz. Bezoekersalbums, zoals deze van het Brugse Museum van het Sint-Janshospitaal geven een (beperkt) beeld van wie deel uitmaakte van het geïnteresseerde publiek. Vooral de Brugse musea werden bij het onderzoek betrokken.

PAUWELS Wilfried, 'Raphaël de Spot, burgemeester van Veurne, 1912-1918', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 1, blz. 113-120.

Biografische nota van burgemeester De Spot (Roesbrugge-Haringe, 1850 – Veurne, 1926).

PAUWELS Wilfried en VAN ACKER Jan, 'Edmond Hanssens, 'onze ontdekker van den Kongo'', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 4, blz. 414-421, afb.

Hanssens (Veurne, 1843 – Vivi/Congo, 1884) verbleef vanaf maart 1882 in Congo en richtte er diverse centra of stations op om de bevoorrading van Leopoldstad (het huidige Kinshasa) te verbeteren. Hij werd in Veurne gehuldigd met een straatnaam (1885) en een borstbeeld (1890) vervaardigd door beeldhouwer Jules Lagae.

PLATTEAU Karel, 'Streuveld en Kortrijk. 'In oorlogstijd' en andere tijden', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 157-163, afb.

Over het oorlogsdagboek van Stijn Streuvels en het voorkomen van de Stad Kortrijk erin.

RO TSAERT Koen, 'Een schoolenquête op de Sint-Jacobsparochie (1876)', in *Brugs Ommeland* 54 (2014) nr. 2, blz. 78-88.

In 1876 werd aan de Ezelstraat te Brugge een kosteloze jongensschool geopend door de pastoor van de Sint-Jacobsparochie met hulp van de broeders Xaverianen. De nieuwe school trok heel wat jongens weg uit het stedelijk onderwijs, waarop een onderzoek volgde naar praktijken van 'oneerlijke concurrentie'.

RO TSAERT Koen, 'Het 'Hôpital Maritime' van dokter Vanden Abeele in Wenduine (1881-1900)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 114 (2014) nr. 1, blz. 79-92, afb.

Dokter François-Jean-Adolphe Vanden Abeele (Brugge, 1824-1900) opende vanaf 1881 naar Franse voorbeelden een herstellingsoord voor behoeftige zieke kinderen in Wenduine. Zusters van de Congregatie van 'Bermhertigheid Jesu' uit Brugge stonden er in voor de verpleging, het onderricht en de ontspanning van de kinderen.

RO TSAERT Koen, 'Patronaten en jongerencongregaties te Brugge in de 19de en 20ste eeuw', in *Brugs Ommeland* 53 (2013) nr. 3, blz. 139-162, afb.

De Brugse patronaten en congregaties waren bedoeld om de vrije tijd van de jongeren in te vullen met godsdienstige vorming en ontspanning onder toezicht van de parochiegeestelijkheid. Na de Eerste Wereldoorlog begon de attractiviteit van de patronaten af te nemen ten voordele van jeugdbewegingen zoals KSA en KAJ, maar vooral Chiro die eveneens parochiaal georganiseerd was.

RYCKAERT Marc, 'Jules Fonteyne (1878-1964), veelzijdig Brugs kunstenaar', in *In de Steigers* 20 (2013) nr. 1, blz. 3-17, afb.

Voorstelling van werk en leven van academiedirecteur en kunstenaar Fonteyne (Brugge, 1878-1964).

VANDAMME Ludo, 'De erfgoedcollecties van de Openbare Bibliotheek Brugge', in *Archief- en Bibliotheekwezen in België LXXXIV* (2013) nr 1-4, blz. 143-158.

De Brugse bibliotheek ontstond in de Franse Tijd naar aanleiding van de inrichting van een middelbare 'Ecole Centrale' en werd in 1804 door de Stad Brugge overgenomen. De bibliotheek was oorspronkelijk ondergebracht in de voormalige abdij Ten Duinen aan de

Potterierei. Hij bevatte onder meer handschriften en oude drukken, die later aangevuld werden en nu uitgegroeid zijn tot collecties van lokaal en regionaal erfgoed. Rond deze collecties bouwt de bibliotheek een erfgoedwerking uit met klemtonen op weloverwogen acquisitie, ontsluiting, publieksbereik, behoud en beheer, en wetenschappelijk onderzoek. VAN DE MAELE Romain John, 'Brugge en Oostende. Reisherinneringen van de Deense schrijfster Emma Kraft (1905)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 3, blz. 329-337.

Bespreking van een verslag van een reis die vermoedelijk in het voorjaar van 1901 plaats vond en waarbij onder meer Brugge en Oostende bezocht werden.

VAN DEN ABEELE Andries, 'De Brugse uitgever J. Devroe-Puype, 1927-1928', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 3, blz. 304-309.

Historiek van de uitgeverij, die een korte periode bedrijvig was in Sint-Kruis en Vlaams-nationale brochures uitbracht.

VAN DEN ABEELE Andries, 'Het testament van een verloren zoon. Leon De Meulemeester junior (1871-1933), weldoener van het Brugse 'Wevershof' en van de Sint-Annakerk', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 3, blz. 355-362.

De Meulemeester (Brugge, 1871 – Brussel, 1933) leefde in onmin met zijn vader en leidde een chaotisch leven. Toch slaagde hij erin bij testament aanzienlijke sommen geld na te laten die hij onder meer toeschoof naar de kerkfabriek van Sint-Anna en de Commissie van Openbare Onderstand te Brugge. Er werden herstellingswerken mee uitgevoerd aan de Sint-Annakerk en renovatiewerken aan het Wevershof, een beluik nabij Zonnekemeers.

VAN DEN BROECKE Elke en UYTENHOVE Lieve, *Laus Deo. Rodolphe Hoornaert en zijn werk, 1886-1969*. Leuven, De Wijngaard VZW – KADOC-KULeuven, 2013, 260 blz., afb.

Priester Hoornaert (Kortrijk, 1886 – Brugge, 1969) is vooral bekend als pastoor van het Brugse begijnhof (vanaf 1922), stichter van een nieuwe benedictijnse kloostergemeenschap, de 'Dochters van de Kerk' in het begijnhof en restaurateur van de begijnhofgebouwen. Het boek omvat een biografisch gedeelte over Hoornaert (blz. 17-121), een becomingmentarieerde keuze uit zijn geschriften (blz. 123-235) en slotbeschouwingen (blz. 237-242).

VANDENBROUCKE Martijn, 'Twintig jaar Feestpaleis aan Pluim- en Slachthuisstraat. 'Eene toevluchtsplaats om alle zaken die ons aanbelangen te bespreken. Maar dit alles moet geld kosten'', in *De Leiegouw* 55 (2013) nr. 2, blz. 205-230, afb.

In 1920-1923 bouwde de coöperatie SM Volksrecht een Feestpaleis op aan de Pluimstraat en Slachthuisstraat te Kortrijk. Het omvatte een film- en theaterzaal, een bakkerij, een winkel, een bibliotheek, een café en verschillende vergaderzalen. Tijdens het bombardement van 4 september 1943 werd het complex nagenoeg volledig verwoest en na de oorlog kon het niet meer heropgebouwd worden.

VANDEWALLE André en RYCKAERT Marc (red.), *Uit de korf van de Emulatie. Baanbrekende historische bijdragen gepubliceerd in 175 jaar Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge*. Brugge, Genootschap voor Geschiedenis, 2014, 128 blz., afb. + graf.

Naar aanleiding van het 175-jarig bestaan van het Genootschap hebben 20 bestuursleden evenveel artikels aangeleverd over wat zij persoonlijk de belangrijkste bijdrage of het belangrijkste aspect in de vele jaargangen van het tijdschrift 'Handelingen' vinden. Voor de hedendaagse periode zijn vooral te vermelden: CLOET Michel, 'Chris Vandenbroeke, pionier van het historisch-demografisch onderzoek in Vlaanderen' (blz. 15-21); MARECHAL Griet, 'Heidi, Marcella, Ghislaine, Magda en andere vrouwelijke auteurs' (blz. 49-52); NUYTENS Michel, 'Xavier De Coene: een verhaal uit de pionierstijd van het Rijksarchief te Brugge' (blz. 57-60); VALCKE Ludo, 'Oorlogsdagboeken' (blz. 75-79); VAN DEN ABEELE Andries, 'Kritiek in de 'Emulatie', beleefd maar kordaat' (blz. 89-94); VAN EENOO Romain, 'Een 'Genootschap', ook van Nieuwste Geschiedenis' (blz. 105-108) en VANNIEUWENHUYSE Johan, 'Een 'boekenschouw' voor het tijdschrift van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge, 1905-1996' (blz. 109-113).

VANDEWEGHE Evert, 'Tussen droom en daad. Het literaire stadsbeeld van Aalst, Dendermonde, Oudenaarde en Veurne, 1830-1914', in BERTELS Inge, FURNEE Jan Hein, SINTOBIN Tom, VANDEVOORDE Hans en VAN DE SCHOOR Rob (red.), *Tussen beleving en verbeelding. De stad in de negentiende-eeuwse literatuur*. Leuven, 2013, blz. 245-266, afb. Onderzocht wordt hoe literaire auteurs het historisch stadsbeeld van enkele provinciesteden opmerkten en in hun werken weergaven. De Grote Markt in Veurne trok de aandacht van Victor Hugo tijdens een rondreis op het einde van 19de eeuw. Niet alleen de openbare gebouwen en kerken kon hij appreciëren, maar het plein zelf en de gewone huizen errond vanwege hun stilistische diversiteit. Veurne heeft rond 1900 in de werken van Georges Rodenbach, Gustaaf Vermeersch, Camille Lemonnier, Emile Verhaeren en Rainer Maria Rilke vooral het imago van een bevreemdende, dode of slapende stad. Graag zagen zij de historische toestand behouden met de opvallende tegenstelling tussen de grote monumenten en de kleine huizen, en zonder dat er bijwerkende of voltooiende restauraties op uitgevoerd werden.

VAN HAVERE Timo, 'Op weg naar het archief. De jonge jaren van Louis Gilliodts (1827-1915)', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 150 (2013) nr. 2, blz. 425-443, afb.

Gilliodts (Brugge, 1827-1915) volgde universitaire opleidingen in de Rechten en Geschiedenis te Namen, Luik en Parijs. Hij publiceerde het liberaal pamflet 'Du régime parlementaire' (1852) en een eerste – en enig gebleven – deel van 'Etudes sur l'histoire de Belgique' (1853). In de daaropvolgende jaren groeide zijn interesse voor het archiefwerk en hij sloot vriendschap met de Brugse stadsarchivaris Pierre Bossaert. Na diens overlijden bekleedde Gilliodts eerst tijdelijk en vanaf oktober 1868 definitief de functie van stadsarchivaris in Brugge.

VAN HEESVELDE Paul, VAN MEERTEN Michelangelo, PASTIELS Paul en VAN DER HERTEN Bart, *Bestemming front. Spoorwegen in België tijdens de Grote Oorlog*. Tielt, 2014, 144 blz., afb. Over de rol en het belang van de spoorwegen tijdens de Eerste Wereldoorlog: bij de mobilisatie van het Belgisch Leger, de evacuatie van de burgerbevolking, het troepentransport en de bevoorrading van de strijdende partijen. Specifiek voor West-Vlaanderen zijn veel smalspoor- en gewone spoorlijnen verdwenen die gedurende 1914-1918 dienstig waren als onderdelen van de frontlijn en aanvoerlijnen voor het Duitse en het geallieerde leger.

VANNESTE Alex, *De Doodendraad. De elektrische draadversperring aan de Oost- en Zeeuws-Vlaamse grens tijdens de Eerste Wereldoorlog*. Gent, Provincie Oost-Vlaanderen, 2013, 128 blz., afb.

Om onder meer de uittocht van vluchtelingen en oorlogsvrijwilligers, spionage, smokkel en clandestiene postverplaatsing vanuit België naar het neutrale Nederland te verhinderen, plaatsten de Duitse bezetters in 1915 langs de grens van Knokke tot in Voeren een elektrische draadversperring.

VANNESTE Paul, 'Brugse brouwerijen in de historische stad', in *Erfgoed van Industrie en Techniek. Vlaams-Nederlands Tijdschrift voor Industrie cultuur* 22 (2013) nr. 1+2, blz. 16-23, afb.

Overzicht van de nog zichtbare sporen van het brouwerijverleden in Brugge.

VANNIEUWENHUYZE Philip, 'De eerste oorlogsmaanden in Harelbeke, Bavikhove en Hulste', in *De Leiegouw* 56 (2014) nr. 1, blz. 119-128, afb. Relas van de militaire gebeurtenissen in Harelbeke, Bavikhove en Hulste in 1914, de reacties van de plaatselijke bevolking hierop en een overzicht van de eerste burgerslachtoffers.

VERBEKE Patrick, 'De inname van Brugge op woensdag 14 oktober 1914', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 151 (2014) nr. 1, blz. 157-194, afb.

Zeer gedetailleerd overzicht van de gebeurtenissen tijdens de eerste bezettingsdag van Brugge in 1914 aan de hand van verschillende handgeschreven en gedrukte bronnen.

VERMOTE Jochen, 'Verluchte genealogieën van Jules Cordonnier geschonken aan het Iepers Stadsarchief', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 3, blz. 324-228.

Onlangs verwierf het Stadsarchief 12 banden met genealogische aantekeningen en ingekleurde wapenschilden en 2 delen met uittreksels uit de wezerijregisters opgesteld door de Ieperse stadsarchivaris Cordonnier (Belle/Frankrijk, 1833 – Ieper, 1893). Daarnaast droegen de Stedelijke Musea van Ieper een driedelige *Chronique d'Ypres* van dezelfde hand over.

WEBER Donald, *Leven en werken in de Belgische transportindustrie, 1913-2013*. Gent-Antwerpen, Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis en Belgische Transportarbeidersbond, 2013, 239 blz., afb.

Naar aanleiding van het 100-jarig bestaan van de huidige ABVV-centrale van de Belgische Transportarbeidersbond – BTB worden de ontwikkelingen sinds 1913 in de verschillende transportberoepssectoren beschreven: de zeevisserij en zeevaart, de binnenscheepvaart, de haven- en dokarbeid, en het weg- en luchtvervoer.

Voor u gelezen 2012-2013 (afgesloten september 2013)

BRAET Johan en DENYS Pol, *Leonard De Visch (1888-1930). Leven en werk van de Aartrijkse beeldhouwer*. Zedelgem, Gemeentebestuur, 2010, 165 blz., afb. – (Zedelgemse Historische Uitgaven, 1).

De Visch (Aartrijke, 15 november 1888 – Sint-Amandsberg, 29 november 1930) was beeldhouwer van bustes en karakterkoppen, figuren ten voeten uit, bas-reliëfs en oorlogsmonumenten. Tijdens Wereldoorlog I verbleef hij in de krijgsgevangenkampen van Soltau en Göttingen (Duitsland), waar hij intens met het activisme en leidende figuren uit de Vlaamse Beweging in contact kwam. Eind november – begin december 1918 kwam hij vrij en vestigde zich achtereenvolgens in Aartrijke, Oostakker (vanaf 1921) en Sint-Amandsberg (vanaf 1927). De publicatie bevat biografische gegevens en een zo volledig mogelijke oevrecatalogus.

CARLIER Marc, 'Een medaille voor priester Florimond Fonteyne', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 112 (2012) nr. 2, blz. 162-168, afb. Priester en Daensist Florimond Fonteyne (Houtem, 1856 – Bougie-Algerije, 1923) trok naar aanleiding van de wetgevende verkiezingen in 1900 naar Antwerpen om er als plaatsvervangend kandidaat op de kieslijst van de Vlaamsche Christene Volkspartij te fungeren. Ondanks het geringe succes van de lijst bleef Fonteyne er en bouwde een zekere populariteit op, die onder meer tot uiting kwam tijdens een huldigingsfeest in Boom.

CARLIER Marc, 'Jean-Jacques Lambin versus Frans Donaat Van Daele. Een spellingtwist binnen de Ieperse rederijderskamer *De Getrouwe van Herten* (1815)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 2, blz. 164-187, afb.

Van Daele ontwikkelde vanaf 1805, vertrekkend vanuit het West-Vlaams, een eigen spelling die hij in heel Vlaanderen wilde invoeren. Hij propageerde deze spelling in het tijdschrift *Tyd-verdryf*, door deelname aan dichtwedstrijden en met eigen publicaties. Niet alleen externen, maar vooral zijn collega-rederijker Lambin verzetten zich tegen de ingewikkelde en – sinds de oprichting van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden – anachronistische aanpak.

CARLIER Marc, 'Jules Cordonnier (1833-1893). Leven en werk van een Ieperse stadsarchivaris', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 1, blz. 5-45, afb.

Cordonnier (Bailleul-Frankrijk, 1833 – Ieper, 1893) werd op 21 januari 1888 door het liberale stadsbestuur van Ieper aangesteld als onbezoldigd archivaris en bibliothecaris. Hij was toen al een bekende amateur-historicus en familiekundige. Hij stelde talrijke genealogische, biografische, bibliografische en geschiedkundige notities in verband met Ieper op, die hij nagelaten heeft in het fonds Cordonnier (thans bewaard in het Stadsarchief Ieper). Voor zijn aanstelling was hij ook al enige tijd actief in het liberale Ieperse verenigingsleven als lid van de Société historique, archéologique et littéraire de la ville d'Ypres et de l'ancienne Flandre, van het Frans-Vlaamse Comité Flamand de Flandre, van de Vlaamsgezinde Kunst- en Letterenkring van IJperen, van de Société des Choeurs-Koormaatschappij, van de handboogilde Sint-Sebastiaans en van het ludieke cafégezelschap in herberg De Vrange. Nadat de katholieken begin 1892 het bestuur in Ieper overgenomen hadden, diende Cordonnier op 3 december 1892 zijn ontslag in als stadsarchivaris en bibliothecaris.

CONSTANDT Marc, 'Dames aan zet. De vele gezichten van de vrouw aan zee', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van Sociale Bewegingen* (2012) nr. 2, blz. 49-57, afb. Over de rol van de vrouw bij het zich vanaf 1880 ontwikkelend kusttoerisme. Aan de hand van concrete voorbeelden wordt de inbreng van vrouwen besproken in de reclame, als kindermid en als werkneemster of ondernemster in het hotelwezen, de horeca en de immobiëlesector.

CONSTANDT Marc, 'Vakantielectuur aan zee. De leescultuur van toeristen (1860-1965)', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van Sociale Bewegingen* (2013) nr. 2, blz. 42-57, afb.

Aan zee konden toeristen zich van Nederlandstalige/Franstalige en anderstalige lectuur voorzien door ontlending in private en openbare bibliotheken of in leeszaal van grote hotels en casino's, en door aankoop in boekhandels of krantenzaken. Er werden in vrijwel elke badplaats seizoenbladen en toeristische gidsen uitgegeven. Sommige kranten en tijdschriften organiseerden promotionele strandspelen voor kinderen.

CONSTANDT Marc, 'Westende centre d'Art: de badplaats Westende als nieuwe kunstenaarskolonie?', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 150 (2013) nr. 1, blz. 119-137, afb.

Rond het midden van de 19de eeuw kozen kunstschilders ervoor in de vrije natuur te werken. Omwille van het speciale licht en de ongereptheid van het landschap nabij de zee, vestigden verschillende onder hen zich aldaar: eerst in Blankenberge, nadien in Knokke en – toen het er te druk werd – in Westende. Het was de familie Otlet die eind 19de – begin 20ste eeuw architecten zoals Alban Chambon, Henry Van de Velde en Octave Van Rysselberghe aansprak om Westende tot ontwikkeling te brengen. Vanaf 1906 trad Nicolas Lembrée als ontwikkelaar en promotor naar voor. Kunstschilders konden er ateliers huren en deelnemen aan vrijwel jaarlijkse tentoonstellingen. Het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog stelde een einde aan Westende als kunstenaarskolonie.

CORNILLY Jeroen, *Architect/Ambtenaar. De betekenis van het ambt van provinciaal architect voor de 19e-eeuwse architectuur in West-Vlaanderen*, (Proefschrift voorgedragen tot het behalen van het doctoraat in de Ingenieurswetenschappen, Architectuur). Leuven, Katholieke Universiteit, 2013, 2 dln., 786 blz. + cd-rom, afb., graf. + tab.

Neerslag van een doctoraal onderzoek in verband met het ambt van Provinciaal architect in West-Vlaanderen gedurende de periode 1807-1914. In een eerste deel wordt de institutionele, beleidsmatige en administratieve context geschetst waarbinnen deze Provinciale architecten werkzaam waren; in een tweede volgt de praktijk: hoe vertaalden zij hun beleidsopdracht bij Provinciale bouwondernemingen en in de gemeenten, en welke was

de reële impact van die beleidsinvulling? Het derde en laatste deel tracht de Provinciaal architecten in een bredere maatschappelijke omgeving te situeren: bij de monumentenzorg en de historische cultuur, bij de kerkenbouw en binnen de eigen georganiseerde beroepswereld. In bijlagen zijn biografieën van architecten en een oeuvrelijst opgenomen.

DECANCQ Gerlien, 'Het zal weer vollen bak zijn'. Een geschiedenis van de vrijetijdsbesteding in het volkshuis en Feestpaleis te Menen (1944-1955)', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 150 (2013) nr. 1, blz. 139-166, afb. + graf.

Analyse van de opzet en werking in het volkshuis en Feestpaleis te Menen na de Tweede Wereldoorlog. Onderzocht worden: de organisatie vanuit de coöperatieve SM De Plicht, de gebrachte socio-culturele activiteiten, de financiële toestand en de respons bij het publiek.

DE CLERCK Karel, 'De ommekeer van Honoré Lams (1883-1978). Een Brugse hoogleraar en de vernederlandsing van de Gentse universiteit', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 1, blz. 58-64, afb.

Lams behaalde in 1906 de graad van doctor in de geneeskunde en kon een academische carrière uitbouwen aan de Gentse universiteit. Hij sloot zich aan bij de oppositie tegen de vernederlandsing van de universiteit, ook in de periode 1916-1918 van de Vlaamse Hoogeschool. Toen in 1930 Vlaanderen definitief zijn eigen universiteit kreeg, begon hij in het Nederlands te publiceren en colleges te geven.

DE CLERCK Karel, 'Elitair lager onderwijs in Brugge (1929-1946)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 112 (2012) nr. 3, blz. 246-254, afb.

Aan de Sint-Jorisstraat 97-99 (nu Vlamingdam) te Brugge richtten vanaf 1929 de drie gezusters Cauwels een privé-schooltje in voor lager onderwijs. Er werd alleen in de voormiddag les gegeven in kleine groepjes, jongens en meisjes dooreen en met veel aandacht voor opvoedende waarden. De meeste leerlingen waren afkomstig uit de Brugse hogere standen.

DE CLERCK Rudy, *De West-Vlaamse visverwerkende industrie in de periode 1880-1930. Commodo et incommodo. Gemak en (of) ongemak*. Oostduinkerke, Vrienden van het Nationaal Visserijmuseum – NAVIGO, 2012, 76 blz., afb.

Op basis van de vergunningsdossiers 'gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven' uit het Provinciaal Archief West-Vlaanderen brengt de auteur een overzicht van de visverwerkende bedrijven. Het betreft industriële visrokerijen en -drogerijen, visconservenproducenten en een producent van levertraan.

Zie ook ID., 'Het bedrijventerrein Plassendale avant la lettre. Een levertraanfabriek in 1903', in *De Plate* 42 (2013) nr. 5, blz. 121-129.

DEJONGHE Els, 'Modern Brugs engagement. De kunstkring Raaklijn', in *Zuurvrij. Berichten uit het Letterenhuis* (2012) nr. 22, blz. 16-24, afb.

De kring was van 1956 tot 1963 bedrijvig in Brugge om de moderne kunsten te promoten.

DE KEYSER Isabelle en LYBEER Anneleen, *De melkerij van Moorslede. Hoe een kleine dorpsmelkerij tot het grootste zuivelbedrijf van België uitgroeide*. Moorslede, Heemkundige Kring, 2012, 96 blz., afb.

Rond 1935 startte Walter Hennion samen met zijn schoonbroer Noë Van Speybroeck een kleine melkerij op in de Stationstraat te Moorslede. De zaak ging failliet ingevolge oorlogsomstandigheden en werd overgenomen door de Boerenbond onder de benaming coöperatieve vennootschap De Toekomst (vanaf 1959 Eurolac, vanaf 1985 Arcoval, vanaf 1991 Belgomilk en vanaf 2004 Milcobel). In juni 1959 begon men er met de productie van kaas.

DELBECKE Bram, 'Spanningen in een provinciestad. Politieke misdrijven en persmisdrijven in het negentiende-eeuwse Kortrijk (1831-1914)', in *De Leiegouw* 54 (2012) afl. 1, blz. 97-112, afb.

Analyse van twee persmisdrijven in Kortrijk die beslecht werden voor het West-Vlaamse hof van assisen en die een goed beeld geven van het socioculturele en politieke leven in een doorsnee-provinciestad. De eerste zaak betrof Napoleon Edward Arlequeeuw en zijn weekblad

De Hoop van België. Tijdens de plattelands crisis van 1847 die onlusten en voedselrellen meebracht, had het blad anti-regeringsstandpunten gepubliceerd. De tweede zaak handelde rond een schunnig strooibriefje dat in 1896 verspreid werd en de Kortrijkse brouwer Gustave Dupont in diskrediet bracht.

DEMASURE Brecht, *'Boeren, boter en bezetters'*. *Onderzoeksgids landbouw, voeding en Eerste Wereldoorlog*. Leuven, Interfacultair Centrum voor Agrarische Geschiedenis – ICAG en Centrum Agrarische Geschiedenis – CAG, 2013, 173 blz., afb.

Gids voor het onderzoek naar de landbouw en de voedselvoorziening tijdens de Eerste Wereldoorlog. Eerst wordt de huidige stand van de kennis rond het thema geschetst aan de hand van het reeds uitgevoerde basisonderzoek. Daarna stelt de auteur meer indringend en beredeneerd de beschikbare literatuur voor, evenals de belangrijkste archiefbronnen en andere relicten. Hij doet verder een aantal suggesties voor nieuw onderzoek en sluit af met een grondige bibliografie en een overzicht van alle relevante archiefinstellingen.

DEMASURE Brecht, *'Industriële ontwikkeling in de regio Kortrijk (1890-1970): analyse van de textiel- en metaalnijverheid aan de hand van industrietellingen'*, in *De Leiegouw* 54 (2012) afl. 2, blz. 185-214, afb., graf. + tab.

Cijfermateriaal uit een databank samengesteld met gegevens uit industrie- of nijverheidstellingen (19de-20ste eeuw) wordt toegepast op twee sectoren uit het Kortrijkse.

DEMASURE Brecht, *Over werk en mensen. Een sociaaleconomische streekgeschiedenis van Midden- en Zuid-West-Vlaanderen*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen, 2012, 188 blz., afb., graf. + tab. – (Erfgoedgidsen, 4).

Als uitvloeisel van een onderzoeksproject uitgevoerd door het Centrum voor Agrarische Geschiedenis – CAG verscheen onder meer een sociaaleconomisch syntheseswerk voor de periode 1840-1970 in de regio midden en zuid West-Vlaanderen. Het boek is chronologisch opgebouwd en valt uiteen in drie hoofdstukken. Eerst wordt de regio in de tweede helft van de 19de eeuw voorgesteld: centraal stond de landbouw met de voedsel- en linnen crisissen die armoede meebrachten. In de periode 1890-1945 begon de mechanisering en de industrialisering er, vooral aangestuurd vanuit de vlasnijverheid. En in de periode 1945-1970 brak de industriële expansie nog verder door met nieuwe sectoren zoals beeldvisualisatie, chemie, kunststoffen en voeding; de handels- en dienstensector werd de belangrijkste werkgever in de regio.

DEMEESTERE Bart, MORTIER Griet en STEVENS Jeroen, *'Herbestemming en restauratie van de spinnerij Leurent, de groote fabriek, in Avelgem'*, in *Erfgoed van Industrie en Techniek. Vlaams-Nederlands Tijdschrift voor Industriecultuur* 20 (2011) nr. 4, blz. 134-140, afb. Korte historiek van de indrukwekkende spinnerij langs de weg van Avelgem naar Doornik opgericht in 1907. Tot in 1995 was er textielindustrie in gevestigd. Het gehele gebouwencomplex wordt sinds 2011 gerenoveerd en krijgt een multifunctionele herbestemming: er komen diverse woon- en kantoorunits, naast de beschermde industriële ruimten.

DE MUNCK Luc en VANDEWEYER Luc, *Het hospitaal van de Koningin. Rode Kruis, L'Océan en De Panne 1914-1918*. De Panne, Gemeentebestuur, 2012, 160 blz., afb. + tab.

Het hospitaal dat vanaf december 1914 in De Panne, 12 kilometer achter de frontlijn in onbezet België, de deuren geopend had, stond onder de leiding van dokter Antoine Depage (Bosvoorde, 1862 – Den Haag-Nederland, 1925) en genoot van de speciale aandacht en steun van koningin Elisabeth. In het begin was het gevestigd in het zomervakantiehotel L'Océan, maar al snel werden er talrijke paviljoenen bij- en aangebouwd. Het hele complex was ingericht om zelfvoorzienend te functioneren: naast de behandel- en verblijfsruimten waren er een katholieke en protestantse kapel, een feestzaal, ateliers voor de aanmaak van kunstledematen en chirurgische instrumenten, een wasserij, een slagerij, een keuken, enz. Zelfs de voedselaanvoer gebeurde vanuit een eigen boerderij in De Moeren. De dokters en het verplegend personeel pasten er innoverende heelkundige technieken en methoden toe, en verzorgden er uiteindelijk meer dan 24.000 oorlogsslachtoffers. Met financiële inbreng van het Amerikaanse Rode Kruis werd vanaf mei 1917, eerst in tenten en nadien in duurzamere gebouwen, een tweede hospitaal in Vinkem in gebruik genomen, waar nog eens bijna 12.000 gewonden behandeld werden. Tijdens die oorlogsjaren was De Panne zelf een diplomatiek en

administratief centrum, waar de koninklijke familie grotendeels verbleef, en waar massaal militaire troepen gelegerd waren en vluchtelingen een onderkomen vonden. Zie ook DE MUNCK Luc, 'De medische hulpverlening achter het front tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het verhaal van de Rode Kruishospitalen L'Océan in De Panne en Vinkem', in *Tijd-Schrift. Heemkunde en lokaal-erfgoedpraktijk in Vlaanderen* 3 (2013) nr. 2, blz. 62-77.

DEMUYNCK Bart, 'Honderd jaar De Nieuwe Molens in Brugge, een evolutie van industriële maalderij tot woongelegenheden met enkele kantoorruimtes', in *Brugs Ommeland* 52 (2012) nr. 1, blz. 22-34, afb.
Historiek van bedrijfsgebouwen en van het bedrijf dat van 1910 tot 1982 gevestigd was aan de Kolenkaai te Brugge.

DENECKER Tim, 'Gebiologeerd door de oudheid: priester-leraar Jan Sissau (1925-1998)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 112 (2012) nr. 2, blz. 177-182, afb.
Korte nota over leven en werk van leraar en diocesaan inspecteur klassieke talen Sissau (Antwerpen, 27 maart 1925 – Poperinge, 18 februari 1998).

DEREZ Noël en VERBRUGGHE Rudy, *Kuurnse noten en balken. 150 jaar muziek, zang en dans in Kuurne (1861-2011)*. Kuurne, Heemkundige Kring Cuerna, 2011, XIV + 514 blz., afb.
Gedetailleerde historiek van de zangverenigingen, harmonies, fanfares en dansgroepen in Kuurne, met onder meer heel wat biografieën van verenigingsvoorzitters, dirigenten, koorleid(st)ers en andere bepalende muzikale of artistieke figuren uit de gemeente. De oudste vereniging was de Société de Musique of fanfare Sint-Cecilia, die tegelijk met een gemeentelijke Muziekschool opgericht werd in 1861.

DEWAELE Brecht, *Vlasparlee. De wonderjaren van een vlasgeneratie (1920-1960)*. Brugge, Provincie West-Vlaanderen, 2013, 178 blz., afb. – (Erfgoedgidsen, 5).
Neerslag van het regioproject Vlasparlee, dat op basis van 35 gefilmde interviews in 2008-2009 uitgevoerd werd door het Centrum voor Agrarische Geschiedenis – CAG. Alle aspecten van de vlasverwerking komen aan bod vanuit de verhalen van oud-vlassers uit de Leie- en Mandelstreek: het aankopen van de grondstof op het veld, het slijten, de arbeid in de roterijen en zwingelarijen, de inbreng van de botenkopers en van de verzenders. Tijdens het interbellum raakten de werkprocessen meer en meer gemechaniseerd en kende het vlasbedrijf een sterke schaalvergroting, wat sociale onrust meebracht. De toenemende internationale concurrentie in de jaren '50 van de 20ste eeuw bracht de sector onder druk en reconversie werd noodzakelijk.

D'HONDT Jan, 'Het Stadsarchief van Brugge en de vzw Mens en Dier op Papier (Mendop), een publiek-private samenwerking (PPS) in de archiefsector', in *Archief- en Bibliotheekwezen in België* LXXXIII (2012) nr. 1-4, blz. 37-44, afb.
Voorstelling van het archief van Mendop, een erfgoedvereniging die bronnenmateriaal verzamelt, bewaart en ontsluit over de relaties tussen mens en dier. Mendop heeft met het Stadsarchief Brugge een overeenkomst afgesloten, waarbij het Stadsarchief vooral magazijnruimte ter beschikking stelt.

HOFMAN Elwin, 'Het dorp achter de heuvel. Een geschiedenis van de Kulak', in *De Leiegouw* 54 (2012) afl. 2, blz. 215-230, afb.
Historiek van de Kortrijkse campus van de KU Leuven, die op 12 oktober 1965 plechtig geopend werd.

HUYGEBART Stefan, 'Depuis que le moyen   ge est à la mode'. Het neogotisme in de romantische salonschilderkunst van Edward Wallays (1813-1891) en andere schilders aan de Brugse academie tussen 1830 en 1866', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 149 (2012) nr. 1, blz. 105-153, afb.
Onderzoek naar de aandacht voor de Brugse middeleeuwen en het roemrijke verleden in de schilderkunst aan de plaatselijke academie, in de periode dat Edward Wallays (1813-1891) er leraar en directeur was.

JARRIGE François, 'De strijd tegen het vlasroten: steden, conflicten en territoria in het stroombekken van de Leie in het midden van de negentiende eeuw', in *Jaarboek voor Ecologische Geschiedenis 2010*, blz. 101-121, afb.

Rond het midden van 19de eeuw ontstonden conflicten in verband met het roten in de Leie tussen de steden Roubaix, Tourcoing en Gent enerzijds en het platteland anderzijds. De steden in expansie hadden nood aan een toenemende hoeveelheid zuiver water, terwijl het vlasroten op het platteland langs de Leie een hoogtepunt bereikte. Herhaalde pogingen om het roten te beperken mislukten. De steden trachtten zich te behelpen door in te grijpen in de waterhuishouding zodat een regelmatige bevoorrading verzekerd kon worden. Gent vond bescherming door de aanleg van een afleidingskanaal van de Leie naar de Noordzee, zodat het vervuilde water niet langer door de stad vloeiende.

KERKHOVE Wouter, "Zelden was er te Waereghem zo veel volk als nu verleden dijnsdag'. Het ontstaan, de evolutie en het succes van de jaarlijks paardenrennen te Waregem, 1847-1966', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge 149* (2012) nr. 1, blz. 155-190, afb.

Als onderdeel van de jaarlijkse kermis werden op 30 augustus 1847 voor het eerst paardenrennen ingericht in Waregem. De rennen waren in het begin vooral bedoeld om de plaatselijke paardenkweek en de paardenrasverbetering te stimuleren. Ze kenden succes omwille van het spektakel en hun volkse karakter, maar ook wegens de gokmogelijkheden die ze boden.

LANNOY Danny, DEVINCK Frieda en THOMAS Thérèse, *Van het atelier naar de kust. Knokke & Heyst 1880-1940*. Oostkamp, Stichting Kunstboek, 2012, 256 blz.

Omstreeks 1880 kregen de eerste kunstenaars beïnvloed door het impressionisme en het in openlucht werken, belangstelling voor de Oostkust: zij vonden er de rust en de schoonheid van het water, de duinen en de aangrenzende polderweiden, maar vooral werden zij aangetrokken door het bijzondere licht dat er overheerste. De badplaatsen Heist en Knokke begonnen zich nog maar pas te ontwikkelen. In Heist waren enkele hotels gevestigd en de treinverbinding vanuit Blankenberge (sinds 1866) zorgde voor een redelijk goede toegankelijkheid. Ten oosten van Heist lag één groot duingebied dat slechts te voet of te paard toegankelijk was. In de omgeving van de vuurtoren van Knokke waren enkele bescheiden chalets opgetrokken en het toen nog zeer pittoreske dorp zelf bevond zich anderhalve kilometer landinwaarts, enkel door een zandweg verbonden met de kust. Na die eerste kunstenaars volgden nog velen, die er tijdelijk of permanent verbleven en tot 1940 in diverse stijlen en artistieke expressies beide kustgemeenten en de bredere omgeving van Zeebrugge over Damme tot Sluis en Cadzand (en uitzonderlijk zelfs tot Veere en Zierikzee) in beeld brachten. Het boek bevat naast inleidende teksten met onder meer uitgebreide biografieën van enkele geselecteerde kunstschilders, technische beschrijvingen en reproducties van alle tentoon gestelde werken, en korte biografische nota's van de besproken kunstenaars.

LANSZWEERT Willem, *Zeevisserij aan de Vlaamse kust*. Oostkamp-Oostduinkerke, Stichting Kunstboek en NAVIGO – Nationaal Visserijmuseum, 2013, 192 blz., afb.

Met bijdragen van Cecile Baeteman, Ann-Sofie Beun, Rudy De Clerck, Nathalie Gyselinck, Fien Leerman, Ineke Steevens en Maja Wolny wordt in korte zeer rijkelijk geïllustreerde teksten geprobeerd een totaalbeeld te schetsen van de zeevisserij. Aspecten die daarbij aan bod komen zijn: het ontstaan van de kustvlakte en de havens, het leven van de visserskinderen en het visserijonderwijs, geloof en bijgeloof in de visserij, het dagelijks leven aan wal en op zee, de uitoefening van het beroep, de visverkoop en de visverwerking.

LINGIER Rita, 'De weverij 'La Thouroutoise et Les Etablissements Albert Benoit Réunis' 1912-1920', in *Het Houtland. Jaarboek 2011*, blz. 98-154, afb. + tab.

De liberaalgezinde Georges Marquet (Jemeppe-sur-Meuse, 1866 – Nice-Frankrijk, 1947) financierde de campagnes van priester Florimond Fonteyne naar aanleiding van de Brugse gemeenteraadsverkiezingen van 1911 en van de wetgevende verkiezingen van 1912. Marquet was onder meer vanaf 1911-1912 in samenwerking met plaatselijke liberalen stichter van een grote weverij in Torhout, La Thouroutoise. Het artikel valt uiteen in een beschrijving van de politieke gebeurtenissen en achtergronden naar aanleiding van de verkiezingen in 1911-1912,

en in een gedetailleerde bedrijfsgeschiedenis, die eindigt in 1920 met de verkoop van de fabriek aan de Gentse Société Textile des Flandres.

MATTELAER Johan J., 'De materniteiten van Kuurne, Wevelgem en Zwevegem', in *De Leiegouw* 55 (2013) nr. 1, blz. 41-60, afb. + tab.

Naast de thuisbevalling met hulp van vroedvrouwen kon er ook geopteerd worden voor opname in een materniteit, bediend door kloosterzusters. In de meeste gemeenten ontstonden ten gevolge van de besluitwet van 28 december 1944, die terugbetaling van de verblijfs- en verzorgingskosten voorzag, moederhuizen of materniteiten, zo ook in Kuurne (1953-1968), Wevelgem (1946-1968) en Zwevegem (1940-1977).

PAUWELS Wilfried, 'Daniël De Haene (1830-1912), burgemeester van Veurne', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 112 (2012) nr. 4, blz. 419-429, afb.

De Haene was burgemeester van 31 december 1885 tot zijn overlijden op 30 mei 1912. In het artikel vermeldt de auteur de belangrijkste realisaties en schetst het sociaal-cultureel leven in die periode.

RO TSAERT Koen, 'Golven van liefdadigheid over West-Vlaanderen (1847-1854)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 113 (2013) nr. 2, blz. 232-242.

Tijdens de economische rampjaren van het midden van de 19de eeuw met grote hongersnoden werden vanuit het Bisdom, een Provinciaal Hulpcomit  en de Stad Brugge omhalingen van gelden georganiseerd, die dan verspreid werden onder de noodlijdenden.

RO TSAERT Koen, 'Het Werk der Kleding van 70-jarige Behoeftigen', in *Brugs Ommeland* 52 (2012) nr. 3, blz. 169-185, afb.

Op initiatief van enkele Brugse herbergiers vonden, met het oog op de winters van 1830 en 1831, collecten plaats in de gelagzalen. Bedoeling van de geldinzamelingen was warme kledij aan arme ouderlingen te verschaffen. Het Brugse stadsbestuur coördineerde de opzet en vaardigde in 1832 een reglement uit. Met de Eerste Wereldoorlog hield deze vorm van liefdadigheid op te bestaan.

RO TSAERT Roland, 'Het Oud en het Nieuw Waterhuis te Brugge', in *Erfgoed Industrie en Techniek. Vlaams-Nederlands Tijdschrift voor Industrie cultuur* 20 (2011) nr. 2/3, blz. 99-103, afb.

Korte historische nota over het waterhuis langs de Boeverievest in Brugge.

STICHELBAUT Elaine, 'Sporen van spoorwegstations in West-Vlaanderen', in *Erfgoed van Industrie en Techniek. Vlaams-Nederlands Tijdschrift voor Industrie cultuur* 20 (2011) nr. 2/3, blz. 71-77, afb. + fig.

Typologie inzake de interieurs van spoorwegstations aan de hand van West-Vlaamse voorbeelden. Het artikel is een beknopte samenvatting van een mastereindwerk.

STRUBBE Filip, 'De archieven van de voormalige vreemdelingenpolitie en verwante bronnen', in *Vlaamse Stam. Tijdschrift voor familiegeschiedenis* 49 (2013) nr. 2, blz. 101-112, afb.

De vreemdelingenpolitie hield vanaf 1840 controle over de vreemdelingen in België. Hiertoe moesten de gemeenten bij aankomst van een vreemdeling een inschrijvingsformulier opmaken en overmaken aan de dienst; ook alle andere autoriteiten moesten van elke document in verband met een vreemdeling een kopie doorsturen. Aldus ontstonden de vreemdelingendossiers, die niet alleen interessant zijn om de gegevens over individuele personen, maar ook om hun informatie over het vreemdelingenbeleid en de immigratie in het algemeen.

VALCKE Ludo, 'Pieter Behaegel en zijn Torhouts pensionaat (1810-1839)', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 149 (2012) nr. 2, blz. 293-314, afb.

Pieter Behaegel (Tielt, 1783 – Brugge, 1857) nam in 1810 een school in Torhout over en richtte er een pensionaat (normaalschool) in voor kinderen van welgestelde ouders waar vrijwel uitsluitend in het Frans les gegeven werd. Hij paste er een eigen versie van de onderwijsmethode-Jacotot toe. Op 29 juli 1817 werd hij bij Koninklijk Besluit benoemd tot

eerste directeur van een nieuw op te richten normaalschool in Lier, maar om financiële redenen weigerde hij de aanstelling en bleef in Torhout. Aanvankelijk kende de school er succes, maar vanaf 1825 begonnen de moeilijkheden: Behaegel kwam in conflict met de toezieende overheden, de stad en zijn associé Charles Louis Tanghe.

VAN ACKER Jan, 'Burgemeester Flyps en pastoor Dewancker van Wulveringem', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 112 (2012) nr. 3, blz. 307-314.

Over de aanstellingen van Leon Flyps (Langemark, 1893 – Berchem, 1944) tot burgemeester in Wulveringem vanaf 1936, zijn relatie met pastoor Dewancker, zijn afzetting in 1940 en vervanging door Georges Sohier.

VAN DEN ABEELE Andries, 'Joseph-Basile Van Praet opnieuw bekeken', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 149 (2012) nr. 1, blz. 71-104.

Biografische nota – met nog veel hypothesen – over Van Praet (Brugge, 1754 – Parijs, 1837), boekhandelaar in de Franse hoofdstad en vanaf 1784 conservator van de Bibliothèque nationale.

VAN DEN ABEELE Andries, 'Joseph De Busscher veilde boeken in Parijs (1799-1814)', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 149 (2012) nr. 2, blz. 329-342, afb.

De Busscher (Brugge, 1754-1824), drukker, uitgever, boekhandelaar en antiquair, onderhield contacten met Parijse handelaars, die geregeld voor hem boeken veilden. In verband met deze Parijse contactpersonen zijn 29 brieven bewaard gebleven in de West-Vlaamse Provinciale Bibliotheek.

VANDENBROUCKE Guido en BOSSU Peter, *De Blankaart. Mensenwil, mensenwerk. Een verhaal van mensen voor natuur*. Oostende, Volkscoöperatieve Buitengoed, 2011, 223 blz., afb.

Historiek van het natuurreservaat. Baron Gustave de Coninck de Merckem kocht kort voor 1860 de Blankaart om er een kasteel te bouwen en een landschapstuin aan te leggen. In 1918 raakte het kasteel grondig beschadigd tijdens de krijgsgewichten en moest nadien praktisch volledig heropgebouwd worden. Eliane Verhaeghe erfde het domein in 1936 en richtte er in 1959 op voorstel van één van haar zonen een Volkshogeschool in. Voor het beheer van het domein werden afspraken gemaakt met de Belgische Natuur- en Vogelreservaten – BNVR. Op 23 mei 1981 werd de vzw Volkshogeschool en Conferentieoord de Blankaart ontbonden. De BNVR kocht de vijver en de Belgische Staat het kasteel met het kasteelpark. Na overdracht aan het Vlaams Gewest werd het kasteel in 1995 grondig gerenoveerd en in 2007 uiteindelijk als bezoekerscentrum ingehuldigd.

VANNESTE Steve, 'De CVP en de gemeenteraadsverkiezingen van 24 november 1946 in Kortrijk', in *De Leiegouw* 55 (2013) nr. 1, 5-26, afb. + graf.

Analyse van het nationale en plaatselijke partijprogramma en van de kandidaten, waarmee de CVP de gemeenteraadsverkiezingen van 1946 in Kortrijk won.

VELLE Karel, *De politieke strijd rond de gerechtelijke indeling in België in de 19de en 20ste eeuw. Een inleiding*, in JANSEN-SIEBEN Ria, LIBERT Marc en VANRIE André (eds.), *Quotidiana. Huldealbum Dr. Frank Daelemans*. Brussel, Koninklijke Bibliotheek van België, 2012, blz. 373-396, afb., graf. + tab. – (Archief- en Bibliotheekwezen in België. Extranummer 95).

De auteur beschrijft de talrijke wijzigingen aan de gerechtelijke kantonale indeling tussen 18 juni 1869 (de wet op de gerechtelijke organisatie) en 1970 (de invoering van het Gerechtelijk Wetboek). Zeven van deze wijzigingen hadden betrekking op de provincie West-Vlaanderen. De wijzigingen worden in verband gebracht met demografische en economische ontwikkelingen, en juridische werklust, maar ook met politieke belangen: de provincieraadsverkiezingen werden tot oktober 1921 bijvoorbeeld per vredegerechtkanton georganiseerd, daarna per kiesdistrict.

Voor u gelezen 2011-2012 (afgesloten juni 2012)

ACX Frans, *De ontstaansgeschiedenis van het kanaal Roeselare-Leie (1830-1880). Een analyse van een 19de eeuwse besluitvormingsproces*. Roeselare, Stadsbestuur, 2012, 166 blz., afb. + tab.

Op vraag van de belanghebbende gemeenten en met steun van vooral volksvertegenwoordigers Alexander Rodenbach en Barthélemy Dumortier werd na jarenlang lobbywerk in 1862 een plan aangenomen om een kanaal van Roeselare tot aan de Leie aan te leggen. Vooral de verzekering dat de plaatselijke gemechaniseerde textielindustrie langs die waterweg een grote steenkolenafname voor de Waalse bekkens zou meebrengen, bracht de liberale regering ertoe haar toestemming aan het kanaalproject te verlenen. Het duurde echter nog tot in 1872 vooraleer de vaart plechtig kon opengesteld worden. De auteur schetst breeduit het beslissingsproces rond de kanaalaanleg tegen de achtergrond van de algemeen Belgische en lokale politieke en economische ontwikkelingen. Het kanaal Roeselare-Leie is ongeveer 16,5 km lang, oorspronkelijk aan de waterspiegel tussen 13,5 m en 17,5 m breed en met een diepgang van 1,80 m. Om hoogteverschillen te overwinnen werden sluizen gebouwd in Kachtem en Ooigem. In de beginperiode werden er vooral bouwmaterialen en steenkolen aangevoerd.

ASPESLAGH Peter, *Bouwen in Roeselare. Ernest Apers (°Boom, 23-12-1883 – +Heverlee, 19-11-1959), oeuvrelijst*. Roeselare, Stedelijke Openbare Bibliotheek, 2011, 176 blz., afb. Overzicht van het architecturaal werk van Ernest Apers dat zich vooral in Roeselare en omgeving bevindt. Apers was onder meer betrokken bij de wederopbouw na de Eerste Wereldoorlog en ontwierp er privéwoningen, winkelpanden en hoeves.

BUYSE Lies en VELGHE Dominique, 'De vlasnijverheid in Zuid-West-Vlaanderen: synthese van een boeiend verhaal', in *Tijdschrift voor Industriële Cultuur* 28 (2011) nr. 3, blz. 2-25, afb. Synthese van de kennis omtrent de vlasteelt en de vlasbewerking langs de Leie aan de hand van de bestaande literatuur, en overzicht van het vlaserfgoed in de streek.

CARLIER Marc, 'Hendrik Van Hulle (1866-1903), vergeten promotor van de Arts and Crafts beweging in Brugge', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 112 (2012) nr. 1, blz. 5-37, afb.

In het verlengde van de Britse Arts and Crafts beweging die de toegepaste kunst, het ambachtelijke en de alledaagse leefomgeving centraal stelde, ijverde kunstschilder en academieleraar Van Hulle (Brugge, 1866-1903) om ook in Brugge de nieuwe opvattingen ingang te doen vinden. Hij probeerde dit te realiseren in het kader van de Adriaan Willaertskring (vanaf 1891) en het cultuurtijdschrift *Kunst* (vanaf 1897), en door het inrichten van diverse kunstnijverheidstentoonstellingen (eveneens vanaf 1897).

CARPENTIER Maxime, 'Ondernemers, hun bedrijven en hun financiële prestaties in het Veurnse, 1956-1964', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 148

(2011) nr. 1, blz. 217-238, afb. Door biografische gegevens van ondernemers uit het handelsregister te koppelen aan de financiële informatie uit de neergelegde jaarrekeningen (met name deze van 1956, 1958, 1960, 1962 en 1964) van hun bedrijven tracht de auteur gemeenschappelijke kentrekken te formuleren voor de Veurnse bedrijfsleidersgroep.

CONSTANDT Marc, 'Hier zet ik mijn tentje neer. Kampeertoerisme aan de kust tussen 1920 en 1970', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van Sociale Bewegingen* (2011) nr. 2, blz. 43-59, afb.

Vanuit Groot-Brittannië kwam het idee om te kamperen over naar het continent. Aan de kust was tot 1934 vrij kamperen in de duinen toegelaten; vanaf dat jaar werden de eerste gemeentelijke reglementeringen uitgevaardigd en meteen ook taksen geheven. Heel wat ondernemers en verenigingen zagen brood in de trend en bouwden kampeerterreinen uit.

DECEUNINCK André, 'De geschiedenis van de Rechtbank van Eerste Aanleg van Kortrijk. I, 1795-1918', in *De Leiegouw* 53 (2011) afl. 2, blz. 235-286, afb.

In de loop van 1796 werd de correctionele rechtbank van Kortrijk operatief. Na de staatsgreep van 9-10 november 1799 werd deze afgeschaft en vervangen door een rechtbank van eerste aanleg. De auteur schetst breeduit de samenstelling van de rechtbank met inbegrip van de gerechtsmedewerkers (advocaten, pleitbezorgers en deurwaarders), de bevoegdheidsomschrijving, de verloning, de opeenvolgende vestigingsplaatsen en het taalgebruik.

DE CLERCK Karel, 'Yolande Lamoral (1899-1989), de eerste vrouwelijke kinderarts in West-Vlaanderen', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 111 (2011) nr. 3, blz. 275-280, afb.

Levensschets van kinderarts Lamoral (Roeselare, 1899 – Assebroek, 1989).

DEMASURE Brecht, 'De industriële ontwikkeling in Midden- en Zuid-West-Vlaanderen (1890-1950). Een sectorale analyse aan de hand van industrietellingen', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 148 (2011) nr. 2, blz. 427-466, afb., graf. + tab. De auteur verzamelde gepubliceerd en ongepubliceerd cijfermateriaal uit de industrietellingen van de 19de en de 20ste eeuw voor de gemeenten in de arrondissementen Kortrijk, Roeselare en Tielt, en voor Wervik. Aan de hand van de cijfers schetst hij de ontwikkelingen in de voornaamste industriële sectoren van de regio.

DEMUYNCK Bart, '175 jaar doven- en blindeninstituut in West-Vlaanderen', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 111 (2011) nr. 4, blz. 419-437.

Historiek van het doven- en blindeninstituut Spermalie in Brugge. Het instituut werd in 1836 opgericht door Charles-Louis Carton. Speciaal voor het onderwijs en de zorg in Spermalie stichtte hij de congregatie van de Zusters van de Kindsheid van Maria.

DE VOS Els, *Hoe zouden we graag wonen? Woonvertogen in Vlaanderen tijdens de jaren zestig en zeventig*. Leuven, Universitaire Pers, 2012, 327 blz., afb., fig., graf. + tab.

Verskillende socioculturele zuilgebonden middenveldorganisaties (van arbeiders, van boeren en boerinnen, van de middenstand, en van de grote en jonge gezinnen) en instellingen, zoals het West-Vlaams Provinciaal Comité ter Bevordering van de Wooncultuur zetten zich in bij de woonvoorlichting. Dit gebeurde aan de hand van publicaties, huisbezoeken, cursussen en wedstrijden. Bedoeling was om nieuwe technologische ontwikkelingen en maatschappelijke wijzigingen te integreren in de woning en het dagelijks leven er aangenaam te maken. De auteur behandelt in afzonderlijk hoofdstukken de woningruimten die in de beschouwde periode het meest evolueerden: de keuken, de woonkamer, de 'natte' ruimten (wasthuis, badkamer, toiletten) en de garage.

D'HONDT Jan, 'De kantnijverheid in West-Vlaanderen aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 111 (2011) nr. 3, blz. 257-269, afb.

Bespreking van een enquête in 1913 verstuurd door priester Achiël Logghe en Paula Van de Vyvere om cijfermateriaal te verzamelen over de kantnijverheid in West-Vlaanderen. De

cijfers werden opgevraagd om aan te wenden bij het opstarten van een vakvereniging voor kantwerksters.

D'HONDT Jan en GEIRNAERT Noël (red.), *Kant in Brugge 1911, een technische & sociale omwenteling*. Brugge, Comité voor Initiatief Brugge vzw, 2011, 64 blz., afb.

Bundeling van korte artikels rond kant naar aanleiding van een tentoonstelling in het Stadsarchief Brugge. Van belang zijn de 'kaderende' bijdrage van Jan D'HONDT, *Kant en Brugge in het begin van de twintigste eeuw, een inleiding* (blz. 9-11), en de bijdragen van Nico BLONTROCK, *De Kantnormaalschool in Brugge, 1911-1959* (blz. 13-23), Lieve POLLET, *De Brugse kleurencode: blijvend erfgoed van de Kantnormaalschool* (blz. 35-41) en Jan D'HONDT, *Een kantwerkstersvakbond in de Brugse regio: een kortstondige sociale omwenteling, 1919-1924* (blz. 49-59).

FREYTAG Anette en VAN DRIESSCHE Thomas, 'Die Deutschen Soldatenfriedhöfe des Ersten Weltkriegs in Flandern', in *Relicta. Archeologie, Monumenten- & Landschapsonderzoek in Vlaanderen* 7 (2011), blz. 163-237, afb.

Over het ontstaan, de aanleg en de ontwikkeling van de Duitse militaire begraafplaatsen in Vlaanderen sinds de Eerste Wereldoorlog. De hoofdaandacht gaat uit naar de sinds 1954 ingerichte vier grote verzamelbegraafplaatsen Langemark, Hooglede, Menen en Vladslo.

GODDEERIS Idesbald en HERMANS Roeland (red.), *Vlaamse migranten in Wallonië, 1850-2000* (Bijdragen Museum van de Vlaamse Sociale Strijd, nr. 26). Leuven, KADOC-K.U.Leuven – LannooCampus, 2011, 248 blz., afb., graf. en tab.

Bundeling van artikels rond de emigratie vanuit Vlaanderen naar Wallonië gedurende de 19de en 20ste eeuw. Specifiek voor West-Vlaanderen was vooral de uitwijking in de landbouwsector van belang. Zie daarover het interessante en vernieuwende artikel van Mathias CHEYNS en Yves SEGERS, *Vlaamse boeren in Wallonië* (blz. 71-97). Zij beschrijven de verschillende emigratiegolven, zoeken naar verklaringen voor de migratiebewegingen, en trachten de emigranten te identificeren en hun levens- en werkomstandigheden te reconstrueren. Pendant van het voormelde artikel is Frank CAESTECKER, *Vlaamse arbeidsmigranten in Wallonië* (blz. 43-67), die migratie in verband met de industriële sector behandelt. Andere relevante artikels zijn: Anne MORELLI, *De context van de Vlaamse migratie naar 'Wallonië'* (blz. 29-39); Yves QUAIRIAUX, *Vlaamse migranten in de Waalse volkscultuur* (blz. 123-139); Henk BYLS, *Het Werk der Vlamingen in Montignies-sur-Sambre* (blz. 143-167); Koen VERBRUGGEN en Luc VANDEWEYER, *Het Vlaams verenigingsleven in Wallonië* (blz. 171-199); Saartje VANDEN BORRE, Walter KUSTERS en Elie DECLERCQ, *Een vergelijking met de migratie naar Frankrijk* (blz. 203-221). Tussen de dragende hoofdstukken door brengt Guido FONTEYN korte en luchtige 'portretten' op basis van interviews en van lectuur in Vlaamse migrantenperiodieken.

JANSEN-SIEBEN Ria, LIBERT Marc en VANRIE André (eds.), *Quotidiana. Huldealbum Dr. Frank Daelemans* (Archief- en bibliotheekwezen in België. Extranummer 95). Brussel, Koninklijke Bibliotheek van België, 2012, 2dl., 572 blz., afb., graf. + tab.

De uitgave bevat naast een bio- en bibliografie van de gevierde Frank Daelemans, afscheid nemend bibliothecaris bij de Koninklijke Bibliotheek van België (p. 11-29), één voor ons gebied relevante bijdrage: Karel VELLE, *De politieke strijd rond de gerechtelijke indeling in België in de 19de en 20ste eeuw. Een inleiding* (blz. 373-396). De auteur beschrijft er de talrijke wijzigingen aan de gerechtelijke kantonnale indeling tussen 18 juni 1869 (de wet op de gerechtelijke organisatie) en 1970 (de invoering van het Gerechtelijk Wetboek). Zeven van deze wijzigingen hadden betrekking op de provincie West-Vlaanderen. De wijzigingen worden in verband gebracht met demografische en economische ontwikkelingen, en juridische werklust, maar ook met politieke belangen: de provincieraadsverkiezingen werden tot oktober 1921 bijvoorbeeld per vrederecht-kanton georganiseerd (daarna per kiesdistrict).

MASSIN Veerle, 'De la soeur-surveillante à l'éducatrice laïque. Un personnel voué aux filles de justice (Bruges, 1922-1965)', in *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* nr. 24 (2011), blz. 135-161, afb.

Geschiedenis van het Rijksopvoedingsgesticht te Brugge, waar zogenaamde 'gerechtsmeisjes' werden geplaatst. Het waren meisjes die wegens moeilijk gedrag, een geslachtsziekte of ongehuwd moederschap, in geen andere instellingen voor kindbescherming terecht konden. Het gesticht werd van bij de oprichting in 1922 geleid door zusters van de Heilige Familie van

Kortrijk, die voor de heropvoeding van de meisjes moesten instaan. Tussen 1925 (de aanstelling van de eerste lekendirecteur) en eind jaren '40 van de 20ste eeuw (intrede van de eerste lekenbegeleidsters) vond een geleidelijke laïcisering plaats; in 1957 trokken de laatste kloosterzusters weg. In de aanpak werd overgegaan van 'bestrafing' naar 'bescherming' van de meisjes, en dit aangestuurd door specifiek opgeleide en gekwalificeerde opvoedsters.

Nationaal Biografisch Woordenboek 20 (2011), 1210 kol. + LVIII blz., afb.

Specifiek voor West-Vlaanderen zijn vooral de biografieën te vermelden van: priester, historicus en Gezellekenner Paul Allossery, 1875-1943 (kol. 13-20), politicus Dries Dequae, 1915-2006 (kol. 248-269), architect Marc Dessauvage, 1931-1984 (kol. 274-292), longarts André Gyselen, 1914-2004 (kol. 399-414), missionaris Louis Marie Kervyn, 1880-1939 (kol. 527-531), broeder-passionist Isidoor de Loor, 1881-1916 (kol. 575-582), sociaal werker en flamingant Carlos van Louwe, 1932-2006 (kol. 582-584), keramist, tekenaar en schilder Yves Rhayé, 1936-1995 (kol. 676-684), architect Louis Roelandt, 1786-1864 (kol. 693-717), officier en museumbouwer Gustave Stinglhamber, 1870-1952 (kol. 929-940), en architect en politicus Jos Viérin, 1872-1949 (kol. 1132-1147).

PAUWELS Wilfried, 'Veurne onder de liberale burgemeester August Behaeghel (1860-1878)', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 111 (2011) nr. 3, blz. 347-360, afb.

Over het leven van Behaeghel (Oostende, 1813 – Veurne, 1878) en zijn inzet als burgemeester.

ROBBE Stefanie, 'Liefde in tijden van oorlog. Het huwelijk in Kortrijk 1914-1918', in *De Leiegouw* 53 (2011) afl. 1, blz. 121-138, graf. en tab.

Aan de hand van de Kortrijkse huwelijksakten uit 1911, 1915 en 1919 wordt een zeer gedetailleerde analyse gebracht van het huwelijksgedrag en de invloed van de oorlogsomstandigheden erop. Algemeen kan geconcludeerd worden dat wel de huwelijksintensiteit sterk daalde tijdens de Eerste Wereldoorlog, maar dat er eigenlijk niets wijzigde aan het traditionele huwelijksgedrag.

RO TSAERT Koen, 'De prijskamp Vlaemsche Tael in 1852', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 111 (2011) nr. 4, blz. 446-450.

Een 'Vlaemsch Midden Comiteit' uit Brussel organiseerde in samenwerking met de stadsbesturen moedertaalwedstrijden voor leerlingen van 12 tot 18 jaar uit het openbaar en vrij middelbaar onderwijs. Ook het Brugse stadsbestuur verleende zijn medewerking.

RYCKAERT Marc, 'Het 19de-eeuwse Brugge in lithografie en fotografie', in *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis* 89 (2011) afl. 2, blz. 669-684, afb.

Schets van de beeldvorming rond Brugge in de 19de eeuw. Britse reizigers ontdekten in 1816 op doorreis naar Waterloo Brugge en deden een toeristische belangstelling voor de stad ontstaan. De vele bezoekers die volgden, hadden soms artistieke aspiraties en legden stadsgezichten vast in tekeningen of aquarellen, die ook wel in gedrukte vorm op meerdere exemplaren verspreid werden. De zich ontwikkelende druktechnieken zoals staal- en houtgravure, maar vooral de lithografie of steendruk maakten het succes van deze publicaties mogelijk. Naar het midden van de 19de eeuw toe brak de fotografie door: eerst de daguerrotypie en nadien het reproduceerbare negatief. Het beeld van Brugge dat toen gevormd werd, was zeer stereotiep: het zou een schilderachtige stad zijn met veel monumenten die herinneren aan een roemrijk verleden.

SAUWEN Rik, *Kunstenaars aan de Westkust. Van Nieuwpoort over Koksijde tot De Panne, 1830-1975*. Oostkamp, Stichting Kunstboek, 2011, 176 blz., afb.

Overzicht van meer dan 100 jaar artistieke activiteiten door kunstenaars die tijdelijk of permanent aan de Westkust verbleven.

TAVERNIER Geert, 'Uiterlijke kenmerken van de boskantersgemeenschap rond Houthulst tijdens de 19de eeuw', in *Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde* 111 (2011) nr. 3, blz. 281-295, afb.

Boskanters worden beschouwd als leden van een geïsoleerde gemeenschap in Klerken en Zarren, die in het begin van de 19de eeuw nog hutjes bewoonden en leefden van het

bezemmaken en -verkoppen. De auteur tracht aan de hand van de uiterlijke persoonsbeschrijvingen in een militieregister van 1815 uit het Provinciaal Archief raciale kentrekken van de groep in beeld te brengen.

VANDEKERCKHOVE Flor, 'Het leven en werk van Arseen 'Tjène' Blondé', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van de Sociale Bewegingen* (2012) nr. 1, blz. 55-65, afb. Biografie van Arseen Blondé (Adinkerke, 1880 – Oostende, 1971), schipper in de zeevisserij, medestichter in 1921 van de nv Oostendsche Reederij die 'de rode vloot' beheerde en gemeenteraadslid in Oostende.

VANDENBOGAERDE Sebastiaan, 'De administratiefrechtelijke organisatie van het 'Vagevuur'. De *Etappenkommandantur* Kortrijk als deel van het Duitse *Etappengebiet* tijdens de Eerste Wereldoorlog', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 148 (2011) nr. 1, blz. 181-216, afb.

Het Duitse militaire en burgerlijke bezettingsapparaat tijdens de Eerste Wereldoorlog en zijn invloed op de bestaande maatschappelijke structuur worden onderzocht en vergeleken voor Kortrijk en voor Tiegem. Hoofdbedoeling van de bezetters was om controle te krijgen over de beschikbare en opeisbare goederen en mensen.

VANDEPUTTE Omer, 'Kortrijk en de Landelijke Rijvereniging 1948-1958', in *De Leiegouw* 53 (2011) afl. 2, blz. 165-182, afb.

In 1937 werd in Boezinge op aansturen van kapelaan André De Mey binnen de plaatselijke afdeling van de Boeren Jeugd Bond (BJB) een ruitersclub opgericht. Al in 1939 verschenen de ruiters op de West- en Oost-Vlaamse zomerfeesten van de BJB. Vooral na de Tweede Wereldoorlog ontstonden ook bij andere West-Vlaamse afdelingen van de BJB ruitersclubs of Landelijke Rijverenigingen (LRV's) en er werden meerdaagse cursussen in rijvaardigheid georganiseerd te Kortrijk. Zowel de BJB als de LRV ressorteerden onder de Katholieke Actie.

VANLANDSCHOOT Romain, *Een Vlaamse viking aan het front. Het verhaal van Joris Lannoo en zijn vrienden tijdens WO I*. Tielt, Lannoo, 2011, 159 blz., afb.

Drukker-uitgever Joris Lannoo (Tielt, 1891-1971) meldde zich bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog aan als militair vrijwilliger en raakte als Vlaamsgezinde betrokken bij de werking van de Frontbeweging. De auteur brengt gedetailleerd het militair wedervaren van Lannoo en zijn inzet voor de Vlaamse zaak tijdens en onmiddellijk na de oorlog in beeld.

VAN PARYS Joris, 'Kleine grote geschiedenis. De belle époque van Blankenberge en de boeken van Raymond Brulez', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van Sociale Bewegingen* (2011) nr. 3, blz. 47-61, afb.

Voorstudie voor een biografie die Van Parys samenstelt over de schrijver Raymond Brulez (Blankenberge, 1895 – Brussel, 1972). Het gezin-Brulez verhuisde in 1906, na de voortijdige dood van de vader naar Watermaal. In zijn literaire productie verwerkte Brulez niet alleen herinneringen aan Blankenberge en het hotel-pension dat zijn moeder er op hoek van de Langestraat en de Kerkstraat uitbaatte, maar ook aan het dagelijks leven dat er geleid werd tijdens de belle époque. Van Parys brengt een opsomming van deze herinneringen uit de werken van de schrijver.

VANTOURNHOUT Brend, 'De ontwikkeling van de Oostendse pers tijdens en na de Tweede Wereldoorlog', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 148 (2011) nr. 2, blz. 467-494, afb.+ graf.

Overzicht van de geschiedenis van de dag- en weekbladpers en van de huis-aan-huisbladen in Oostende vanaf de Duitse bezetting in 1940 tot de jaren '70 van de 20ste eeuw, toen verschillende bladen fuseerden of overgenomen werden door Roularta. Van elke gevonden publicatie is zoveel mogelijk aangegeven wie de initiatiefnemers en verantwoordelijken waren, welk gedachtegoed aan de grondslag lag of wat de bedoeling was, waar ze gedrukt werd en hoe hoog de oplage was.

VANYSACKER Dries, *Van FC Brugeois tot Club Brugge, 1891-2010. De maatschappelijke inbedding van een Brugse, Vlaamse, Belgische en Europese voetbalploeg* (Vlaamse Historische Studies). Brugge, Genootschap voor Geschiedenis 'Société d'Emulation' te Brugge – Uitgeverij Van de Wiele, 2010, 304 blz., afb. en tab.

De auteur beschrijft de geschiedenis van de voetbalclub vanaf zijn oprichting naar Engels voorbeeld, in 1890-1891 door oud-leerlingen van de school van de broeders Xaverianen en van het Koninklijk Atheneum, en vooral de verwevenheid ervan met Brugse sociaal-economische en politieke ontwikkelingen. De wetenschappelijke aanpak in het boek blijft beperkt tot de periode 1891-1975; de laatste 35 jaar wordt slechts zeer algemeen in een inleidend stukje behandeld.

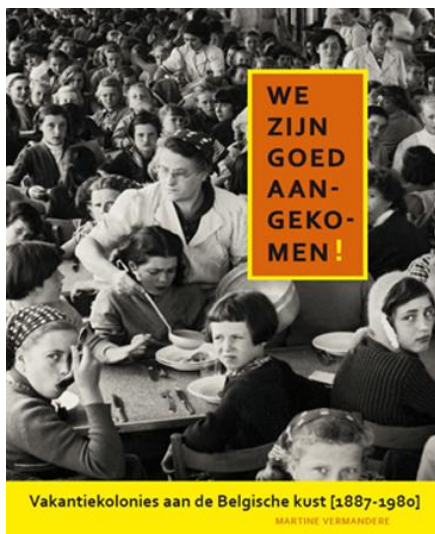
VERBRUGGE Vincent, 'Tabaksdroogasten. Getuigen van vier eeuwen tabaksteelt in en rond Wervik', in *Erfgoed Industrie en Techniek. Vlaams-Nederlands Tijdschrift voor Industriebouwen* 20 (2011) nr. 1, blz. 14-22, afb.

Naar Duits voorbeeld bouwden de Wervikse tabaksboeren vanaf 1937-1938 asten, waar met hete lucht de bladeren nagedroogd konden worden. Het eigenlijke drogen na het oogsten en het omzetten van het bladgroen gebeurde in serres; verdere nadroging bleek echter nodig om het vocht ook uit de nerven te verwijderen. De auteur beschrijft de geschiedenis en de werking van de droogasten en stelt een gebouwentypologie voor.

VERSTRAETE Pieter Jan, '*Iedereen klaagt: Gustaaf Algoet als onderwijzer in Kortrijk en als voorzitter van het 'Nationaal Onderwijzerssyndicaat'*', in *De Leiegouw* 53 (2011) afl. 1, blz. 97-109, afb.

Algoet (Tielt, 1881 - Gent, 1967) behaalde in 1901 een onderwijzersdiploma aan de normaalschool in Torhout en gaf achtereenvolgens les in Brugge en in Kortrijk. In 1932 werd hij aangesteld als directeur van de lagere stadknechtjesschool in de Peterseliestraat te Kortrijk. Hij was van bij de oprichting in 1919 betrokken bij het a-politieke 'Nationaal Onderwijzerssyndicaat', eerst als ondervoorzitter en nadien als voorzitter.

Voor u gelezen 2010-2011 (afgesloten september 2011)

ARNOUW Anneleen, 'Archimedes achterna. De Belgische musea tijdens de Eerste Wereldoorlog', in *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* nr. 22 (2010), blz. 55-92, afb. Na de Duitse inval en bezetting van 1914 werden de musea gedwongen hun deuren te heropenen. Ondanks de hinder wegens de oorlogsomstandigheden bleven de museale kernactiviteiten doorgaan: bescherming en conservering, wetenschappelijk onderzoek, collectiepresentatie en publiekswerking. Het Museum Memling in Sint-Jan in Brugge en het Hotel-Museum Arthur Merghelynck in Ieper komen in het artikel beperkt aan bod.

CONSTANDT Marc, 'Heliopolis made in Westende? De Westendse leerschool van architect Ernest Jaspar', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 147 (2010) nr. 1, blz. 107-124, afb.

Vanaf 1895 begon de familie Otlet met de uitbouw van de badplaats Westende. Om een 'ideale stad' te ontwerpen sprak de familie eerst de Franse architect Alban Chambon aan en nadien Octave Van Rysselberghe. Ernest Jaspar (1876-1940) bouwde in die beginfase al een aantal villa's. Zijn ervaringen in Westende nam hij mee bij de opzet van Heliopolis in Egypte.

Na het Otlettijdperk werd hij verantwoordelijk voor de uitbreiding van de badplaats in westelijke richting en was er betrokken bij de wederopbouw na de Eerste Wereldoorlog.

CONSTANDT Marc, 'Ze hielpen het volk reizen. De reisbureaus tussen 1895 en 1965, een verkennend onderzoek', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van Sociale Bewegingen* (2010) nr. 2, blz. 47-55, afb.

Een eerste aanzet voor het onderzoek naar de betekenis van reisbureaus, die toeristische reizen organiseerden in het binnenland en naar het buitenland per trein, auto, autocar of boot en vanaf de late jaren 1930 ook per vliegtuig.

CORNILLY Jeroen, 'Het belangenconflict tussen architecturaal ontwerp en toezicht. Het ambt van provinciaal architect in het 19e-eeuwse België', in *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis* XL (2010) nr. 4, blz. 557-601, tab.

Provinciale architecten speelden een voornaam rol bij de 19de-eeuwse architecturale ontwikkelingen: zij leidden op intermediair niveau een administratieve dienst die instond voor het onderhoud van bepaalde publieke gebouwen, en voor ondersteuning van en controle op gemeentelijke werken. De Provinciale architecten gingen soms zelf over tot het opmaken van bestekken en plannen voor gemeentewerven, wat belangenvermenging meebracht: een en dezelfde persoon ontwierp en hield toezicht op de uitvoering van de ontwerpen. In het Leiedepartement werd de functie van Provinciaal architect in 1807 ingesteld; de overige Provincies volgden in het tweede kwart van de 19de eeuw.

DE BOCK Greet, 'Weemoedig als een kind, maar sterk als een man' Beelden van mannelijkheid in West-Vlaamse katholieke prijsboeken uit de late negentiende eeuw', in *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis* XLI (2011) nr. 1-2, blz. 59-100.

Het was de gewoonte in katholieke colleges bij het einde van een schooljaar aan de betere leerlingen prijsboeken uit te reiken. In mei 1898 verspreidde de bisschop van Brugge een lijst van hiervoor in aanmerking komende titels. Aan de hand van 15 van deze stichtelijke verhalen en biografieën reconstrueert de auteur het erin voorgestelde ideaalbeeld van de jonge katholieke man. Dit beeld wordt gekaderd in de overgang van feminisering naar masculinisering van religie tijdens de negentiende eeuw.

DEBROUX Charlotte (red.), *Herinnering & Migratie. Verenigingen van nieuwe Brusselaars tijdens het interbellum – Mémoire & Migration. Associations de nouveaux Bruxellois pendant l'entre-deux-guerres*. Brussel, Archief en Museum voor het Vlaams Leven te Brussel, 2010, 296 blz., afb.

Volledig in het Frans en Nederlands uitgegeven tekstboekje dat aansloot bij een gelijknamige tentoonstelling. In een eerste hoofdstuk *Migratie naar Brussel in de lange negentiende eeuw* (blz. 14-51) zoekt Annelore BRANTEGEM in het algemeen naar de motieven voor de migratie gedurende de 19de eeuw. Deze worden grotendeels gevonden bij de inwijkelingen zelf en hun zoektocht naar werk en naar verbetering van de levenskwaliteit. Charlotte DEBROUX behandelt in *Vlaamse ontvangst in Brussel. De bloei van de Brusselse Bond der West-Vlamingen tijdens het interbellum* (blz. 52-127) de historiek van de grootste en oudste gouvbond in Brussel, die in 1906 opgericht werd.

DE CAIGNY Sofie, *Bouwen aan een nieuwe thuis. Wooncultuur in Vlaanderen tijdens het interbellum*. Leuven, Universitaire Pers, 2010, 306 blz., afb. en tab.

Resultaten van een onderzoek naar de woonpraktijken bij de verschillende sociale groepen tijdens het interbellum. Van invloed op die woonpraktijken waren niet alleen de veranderende bouw- en huishoudtechnologieën, maar ook het politiek-maatschappelijk denken rond huisvesting aangestuurd door architecten, politici en organisaties uit het middenveld. Woonopvoeders gingen ervan uit dat het gedrag van huisbewoners maakbaar was en dat goede woningen mensen zelfs tot ideale burgers konden omvormen. Hoe die maakbaarheid opgezet was en hoe de bewoners er concreet op reageerden is achtereenvolgend op verschillende niveaus beschreven: de woning als plaats voor het onderhouden van lichaamshygiëne en het uitvoeren van huishoudelijke taken, de binnenhuisinrichting, de woninggevel en de omgevingsinrichting, en de woning als thuis of plaats van huiselijkheid.

FLORÉ Fredie, *Lessen in goed wonen. Woonvoorlichting in België 1945-1958*. Leuven, Universitaire Pers, 2010, 317 blz., afb.

Na de Tweede Wereldoorlog probeerden architecten en designers, producenten en bouwmaatschappijen, beroepsorganisaties, sociaal-culturele verenigingen en overheidsinstellingen de 'betere' wooncultuur te propageren. Dit gebeurde door middel van tentoonstellingen, modelwoningen of -wijken, publicaties, lezingen en lessenreeksen, die als onderwerp hadden: de bouw en inrichting van de woningen, het gebruik van nieuwe materialen en van huishoudtoestellen, en de aanwending van energie. Voor de onderzochte jaren onderscheidt de auteur hierbij drie perioden en dominerende items: de nationale huisvestingsprogramma's aangestuurd vanuit de rijksministeries in de marge van de wederopbouw (tot 1948), het nationale subsidiebeleid met de wetten De Taeye en Brunfaut en het aantreden van een aantal nieuwe woonopvoeders – de katholieke en socialistische arbeidersbewegingen, de Boerinnenbond, het Gentse Museum voor Sierkunst en de vereniging Formes Nouvelles – (van 1948 tot 1957), en het keerpunt in 1958 met de wereldtentoonstelling van Brussel, waarna 'woonopvoeding' vervangen werd door 'consumentenadvies'.

HUYS Chantal (eindred.), *De kusttram. Een veelzijdige kijk op de ontwikkeling van de Belgische kust*. Tielt, De Lijn – Uitgeverij Lannoo, 2010, 208 blz., afb.

Boek samengesteld naar aanleiding van de viering rond 125 jaar Kusttram. Geclusterd in de vijf thema's 'sporen', 'tussenstops', 'mensen', 'uitzichten' en 'bestemmingen' worden telkens foto's van Michiel Hendryckx en poëtische tekstjes van Bernard Dewulf gebracht en zijn de artikelen van de verschillende auteurs ingedeeld. Van historische aard zijn vooral: Bart VAN DER HERTEN, *Vicinal et littoral. Buurtspoorwegen langs de kust voor de Eerste Wereldoorlog* (blz. 24-31); Michelangelo VAN MEERTEN, *Van Vicinal naar Kusttram. De twintigste eeuw* (blz. 32-44); Luc FRANÇOIS, *Het tramwegennet aan de Belgische kust. Financierings- en uitbatingsmodellen* (blz. 46-55); Paul VAN HEESVELDE, *Tramexploitatie tijdens de beide wereldoorlogen* (blz. 56-69); Jeroen CORNILLY, *Vervoeren en vertoeven* (blz. 80-89); Maarten VAN ACKER, *De traminfrastructuur en de urbanisatie van de kust. Meer dan een modus vivendi* (blz. 90-102); Marc CONSTANDT, *Het personeel van de pachtmaatschappij 1887-1956* (blz. 114-119); Luc VERPOEST en Jeroen CORNILLY, *De architectuur van de Kusttramlijn. Een architectuurroute met de Kusttram... altijd een beetje reizen...* (blz. 146-155); André DETOLLENAERE, *Evolutie van het design van de Kusttram* (blz. 176-181).

JACOB Sien, 'De ontwikkeling van het bioscoopwezen in Kortrijk (1895-1945)', in *De Leiegouw* 52 (2010) afl. 2, blz. 265-310, afb.

Nadat rondreizende bioscoopexploitanten vanaf 1898 Kortrijk kennis hadden laten maken met het nieuwe medium, kon in december 1910 een eerste vaste filmzaal geopend worden in de Steenpoort. De auteur schetst de begingeshiedenis van het Kortrijkse bioscoopwezen en stelt de verschillende zalen uit de onderzochte periode voor met hun programmatie en de gevraagde toegangsgelden.

JONCKHEERE Joachim, 'De verstoorde jeugd van Berten Pil', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 147 (2010) nr. 1, blz. 125-157, afb.

De Vlaamsgezinde Albrecht of Berten Pil (Zonnebeke, 1892-Mortsel, 1940) had net niet de opleiding tot doctor in de scheikunde aan de Katholieke Universiteit Leuven beëindigd toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak. In het artikel worden zijn wedervaren als soldaat-vrijwilliger en zijn Vlaams engagement beschreven aan de hand van een oorlogsdagboek en een uitgebreide briefwisseling, vooral met zijn verloofde Marie Van Gastel. Na de oorlog rondde hij zijn universiteitsstudies af en kandideerde tevergeefs voor een mandaat als volksvertegenwoordiger. Daarna focuste hij zich vooral op zijn professionele carrière bij de firma Gevaert in Mortsel en op de culturele aspecten van het Vlaams-nationalisme.

KNUTS Stijn en DELHEYE Pascal, 'Identiteiten in koers. Roeselaarse wielrenners als kopmannen van lokale, regionale en (sub)nationale identiteiten, 1900-1960', in *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis* XLI (2011) nr. 1-2, blz. 167-214, afb.

Het wielrennen in de regio Roeselare werd onderzocht om de rol van renners bij het vormen van groepsidentiteiten in kaart te brengen. De lokale en de landelijke pers die de kampioenen voorstelden als supermannen en hen duidelijk verbonden met de stad en haar bevolking, en de vele wegwedstrijden om en in Roeselare, waar men de helden concreet aan het werk kon zien, speelden een essentiële rol bij de vorming van een lokale identiteit. In wielers- of supportersclubs en op huldigingen van de renners kwamen de trots en de identificatie tot

uiting. De cafés of fietsenhandels die veel renners uitbaatten, ook na hun carrière, plaatsten hen middenin het dagdagelijkse leven. Naast lokale identificatieankers waren wielrenners, zeker naarmate zij nationaal en internationaal successen kenden, ook boegbeelden van een West-Vlaamse, Vlaamse (en zelfs anti-Belgische) en Belgische identiteit.

KOK Jan en VAN BAVEL Jan (red.), *De levenskracht der bevolking. Sociale en demografische kwesties in de Lage Landen tijdens het interbellum*. Leuven, Universitaire Pers, 2010, 446 blz., afb., fig., graf. en tab.

Bundeling van artikelen rond demografische bewegingen tijdens het interbellum en de kadering ervan in de sociale, economische en maatschappelijke ontwikkelingen. De 'bevolkingskwestie' was in een aantal opzichten gelijklopend in Nederland en België; toch zijn er ook grote verschillen, bijvoorbeeld de problematiek van de gezinsverkleining in het zuiden komt in Nederland nauwelijks aan de oppervlakte. Specifiek voor een begrip van West-Vlaamse ontwikkelingen zijn navolgende bijdragen in de bundel relevant: Erik BUYST, *Europa en de wereldeconomie in het interbellum* (blz. 25-47); Jan Willem DRUKKER, *De demografische component in de economische crisis van de jaren dertig: een correctie op het bestaande beeld* (blz. 79-105); Jan VAN BAVEL en Anneleen BAERTS, "Miskening van de kinderzegen". *Kleine gezinnen en kinderloosheid tijdens het interbellum in België* (blz. 229-252); Peter SCHOLLIERS, *Voedingsleer op zoek naar het ideale menu voor arbeidersgezinnen in België tussen 1900 en 1940* (blz. 255-284); Patricia VAN DEN EECKHOUT, "De onbewoonbare krotten zijn etterende middens, waar al de ziekten van het sociaal korps gisten". *De kruistocht tegen de krotwoningen in het interbellum* (blz. 321-353); Margo DE KOSTER, *Los van God, gezin en natie. Problematisering en criminalisering van ongeoorloofde seks van jonge vrouwen in de vroege twintigste eeuw* (blz. 355-384); Leen VAN MOLLE, "Ik heb geen man!". *Celibaat en echtscheiding tijdens het interbellum, vertogen en praktijken* (blz. 385-414); Frank CAESTECKER, *Immigratie(beleid) in België tijdens het interbellum, kansen benutten of gevaar weren?* (blz. 415-446).

LERMYTE Jean-Marie, *Leven in het operatiegebied. Izegem 14-18*. Izegem, Heemkundige Kring Ten Mandere, 2010, 559 blz., afb. en tab.

Zeer grondige en detaillistische studie over het leven in en om Izegem tijdens de Eerste Wereldoorlog. Op basis van officiële documenten uit het Stadsarchief Izegem, dagboeken en andere eigentijdse stukken (zoals de oorlogskrant *Onze Iseghemnaar*) schetst de auteur breeduit de weerslag van het oorlogsgebeuren op het dagelijkse leven van de modale Izegemnaar. De stad lag dicht bij het oorlogsfront en dus in het operatiegebied, dat rechtstreeks onder Duits militair bestuur ressorteerde. De aanvoer, verzorging en soms begraving van veel gewonde Duitse militairen confronteerden de inwoners er direct met de krijgshandelingen. Maar ook indirect voelden de Izegemnaars het oorlogsleed veroorzaakt door een veelheid aan verbodsbepalingen, opeisingen en voedselschaarste.

MAHIEU Lien, 'De repressie in het katholiek lager onderwijs na de Tweede Wereldoorlog in het bisdom Brugge', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 147 (2010) nr. 1, blz. 159-200, afb. en tab.

Voor het katholiek lager onderwijs in het bisdom Brugge was het tuchtonderzoek bij leerkrachten toevertrouwd aan het schoolcomité. Het schoolcomité kon adviseren tot blaam of berisping, tijdelijke schorsing met verlies van wedde (tot maximaal één schooljaar) of afzetting. De eindbeslissing lag in handen van een Eerraad van zeven leden, afkomstig uit de diocesane inspectie en uit het onderwijs onder voorzitterschap van vicaris-generaal Jérôme Mahieu. Het ministerie van Openbaar Onderwijs hield toezicht op de procedure en kon zelf strengere straffen opleggen. De auteur beschrijft niet alleen in het algemeen de repressieaanpak, maar verduidelijkt deze met concrete gevallen ten tonele te voeren en met de casestudy van de Heilig-Hartschool in Izegem.

MARIN Matthieu, *Dossiers van gevaarlijke, hinderlijke en ongezonde bedrijven: kritiek en bruikbaarheid voor historisch onderzoek. Een analyse aan de hand van 1ste klasse vergunningen in het Provinciaal Archief West-Vlaanderen, 1863-1970* (Historische Economie en Ecologie), Gent, Academia Press, 2010, XIII + 197 blz. + cd-rom, afb., fig., graf. en tab. In een eerste hoofdstuk wordt de wettelijke context van de vergunningsdossiers geanalyseerd. Er is aandacht voor de administratieve inbedding van de regelgeving en voor de wijze waarop de uitgevaardigde regels concreet toegepast en gecontroleerd werden. De

Hinderwet wordt gezien als basis van een vroege vorm van 'Multi-Actor Governance', waarbij via overleg met de betrokken actoren (ondernemers en omwonenden) de overheid tracht te komen tot een consensus, eerder dan zomaar regels van bovenaf op te leggen en af te dwingen. Het tweede hoofdstuk behandelt de vergunningsdossiers zelf. Alle erin voorkomende documenten zijn gedetailleerd besproken en voorgesteld. Per document wordt een kwantitatieve analyse weergegeven uitgevoerd op basis van een steekproef met ongeveer duizend bewaard gebleven dossiers over een periode van een kleine honderd jaar. Hieraan is een kwalitatieve analyse gekoppeld en een inschatting van de huidige informatieve waarde. Het derde hoofdstuk brengt een overzicht van het historisch en ander onderzoek dat eerder verricht werd aan de hand van de vergunningsdossiers. Per vakgebied komen de belangrijkste publicaties en de resultaten aan bod. Mogelijks nieuw of verbeterd gebruik van de dossiers bij onderzoek is eveneens aangegeven. Er lijkt alleszins heel wat potentieel aanwezig, bijvoorbeeld voor kwantitatief economisch onderzoek. Het vierde hoofdstuk bevat een bespreking van de bewaring en ontsluiting van de vergunningsdossiers in het Provinciaal Archief West-Vlaanderen. De zeer gedetailleerde beschrijving van de dossiers in het archiefbeheerprogramma 'Probat' (Provinciaal Beheerprogramma voor Archief toepassingen) zorgt voor een ruime toegankelijkheid en bevrraagbaarheid vanuit verschillende invalshoeken. Het hoofdstuk sluit af met een korte beschrijving van de bewaring van vergunningsdossiers in andere archieven en op andere bewaarniveaus. In bijlage wordt op cd-rom de inventaris van de 1ste klasse dossiers uit het Provinciaal Archief West-Vlaanderen voor de periode 1863-1970 meegegeven.

RODEN Dimitri, 'Van aanhouding tot strafuitvoering. De werking van het Duitse gerechtelijke apparaat in bezet België en Noord-Frankrijk, 1940-1944', in *Bijdragen tot de Eigentijdse Geschiedenis* nr. 22 (2010), blz. 113-160, afb.

Onder *Militärbefehlshaber* generaal Alexander von Falkenhausen kwamen in België en Noord-Frankrijk tussen 1 juni 1940 en 18 juli 1944 (de installatie van een burgerlijk bestuur) minstens 16.000 personen met het Duitse gerecht in aanraking. De militaire gouverneur beschikte in dit verband niet alleen over politiediensten zoals de *Feldgendarmarie* maar ook over een netwerk van krijgsraden die vonnissen volgens het Duitse militaire strafrecht. Op basis van circa 10.000 opsluitingsdossiers die gevonden werden bij de Directie-Generaal Oorlogsslachtoffers in Brussel, reconstrueert de auteur de gerechtelijke procedure van aanhouding over vooronderzoek en gerechtelijke vervolging tot strafuitvoering. Einduitspraken konden zijn: opsluiting in Belgische of Duitse gevangenissen, of de doodstraf.

VAN ACKER Karel, *Kroniek van een overleving. De Belgische ziekenfondsen tijdens de Tweede Wereldoorlog*. Gent, Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis, 2010, 175 blz., afb. en tab. Onmiddellijk na de Duitse inval van 1940 kenden de ziekenfondsen tekorten aan financiële en personele middelen. Nadat het nodige opnieuw gevonden was, besloten ze hun dienstverlening verder te zetten en te opteren voor een politiek 'van het minste kwaad'. Het bezettende militaire bestuur streefde echter een gelijkschakeling met de ziekteverzekering volgens Duits model na en concreter nog de oprichting van één enkele publiekrechtelijke verzekeringsinstelling of een eenheidsziekenfonds én de algemeen verplichte verzekering. Er ontstond een ingewikkelde strijd waarin ook vooroorlogse twistpunten tussen de socialistische en de christelijke fondsen opnieuw naar boven kwamen. Het keren van de Duitse krijgskansen bracht een status quo, waarbij de bestaande netwerken en middelen zo goed mogelijk in stand gehouden werden. De socialistische mutualiteiten onder leiding van Victor Grauls kwamen de bezetters het verst tegemoet en stapten in de collaboratie. Vanaf het najaar van 1942 werd parallel clandestien overleg opgestart dat zou leiden naar het Sociaal Pact (28 december 1944).

VAN DE PUTTE Bart en BUYST Erik (eds.), 'Measuring social stratification in historical research. An overview of old problems and new methods', in *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis* XL (2010) nr. 1-2, blz. 1-293, fig., graf. en tab.

Bundeling van artikels rond het gebruik van beroepstitels bij het meten van sociale posities. Het gedurende de laatste jaren opmaken van grootschalige databases met gegevens uit volkstellingen en burgerlijke stand, en het ontwikkelen van een historisch classificatiesysteem voor beroepstitels, HISCO (Historical International Standard Classification of Occupations) en van classificatiesystemen van die beroepen in sociale posities, zoals SOCPO (Social Power Schema) laten een vernieuwde aanpak toe. In de bundel wordt deze nieuwe aanpak

toegepast en besproken. Speciaal te vermelden zijn: Bart VAN DE PUTTE en Erik Buyst, *Occupational titles? Hard to eat, easy to catch* (blz.7-31); Michel ORIS, *Back tot the basis. Occupations and the meaning of occupational titles in 19th-century Belgium* (blz. 35-50); Hannelore VANDEBROEK en Leen VAN MOLLE, *The era of the housewife? The construction of 'work' and the 'active' population in the Belgian population census (1947, 1961 & 1970)* (blz. 51-83); Andrew MILES en Bart VAN DE PUTTE, *How to measure class from occupation* (blz.87-109).

VANDER SANDEN Hans, 'Het vijandbeeld van de Vlaamse soldaten tijdens de Eerste Wereldoorlog', in *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis te Brugge* 147 (2010) nr. 2, blz. 373-412, afb.

Aan de hand van brieven, maar vooral van een zo representatief mogelijk staal aan dagboeken wordt getracht de opinies bij de Vlaamse soldaten over de Duitse vijand te reconstrueren. Deze opinies waren duidelijk niet bij elke schrijvende soldaat dezelfde en de vele krijgsgebeurtenissen of ontwikkelingen tijdens de jaren 1914-1918 hadden er een invloed op. De vastgestelde vijandbeelden worden steeds afgetoetst aan andere eerder gepubliceerde onderzoeksresultaten.

VERMANDERE Martine, *We zijn goed aangekomen! Vakantiekolonies aan de Belgische kust (1887-1980)*. Gent, Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis, 2010, 175 blz., afb. Tekstboek met de neerslag van het onderzoek uitgevoerd naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling in het Provinciaal Cultuurcentrum Caermersklooster in Gent. De slechte leefomstandigheden in de stedelijke arbeidershuizen lagen aan de basis van een hygiënistische beweging. Onder meer vakantiekolonies werden ingericht om de kinderen aan te sterken en hen goede hygiënische gewoonten aan te leren. Particulieren, liefdadigheidsinstellingen, scholen of verenigingen waren de initiatiefnemers. In 1878-1881 bouwde de Brugse dokter Vanden Abeele een eerste herstellingsoord voor kinderen aan de kust in Wenduine. Vanaf 1919 subsidieerde de overheid collectieve vakantiekolonies langs het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn om. Na de Tweede Wereldoorlog werden ook subsidies verstrekt binnen de aanvullende ziekteverzekering. Aangezien iedereen verplicht was aangesloten bij een mutualiteit, bleef de dienstverlening dan ook niet langer beperkt tot arbeidskinderen. De mutualiteiten slaagden erin de vakantiekolonies te institutionaliseren en te professionaliseren. In de jaren 1970 nam de belangstelling voor de uniforme en massale aanpak in de kolonies stilaan af en bij de defederalisering van 1980 werd de subsidiëring stopgezet.

WILSSENS Marie-Anne, VANLANDSCHOOT Romain en REYNEBEAU Marc, *De toekomst is al begonnen. 100 jaar Uitgeverij Lannoo. Het verhaal van een voorzichtige durver*. Tielt, Uitgeverij Lannoo, 2010, 367 blz., afb., graf. en tab. Geschiedenis van de drukkerij, boekhandel en uitgeverij, opgestart in 1909 in de Ieperstraat te Tielt door Joris en Rafaël Lannoo. Deze bedrijfsgeschiedenis wordt geschetst in samenhang met de algemene cultuurpolitieke Vlaamse ontwikkelingen.

WITTE Els, '1830 in België: een proletarische opstand? Het antwoord van de historici', in *Brood & Rozen. Tijdschrift voor de Geschiedenis van Sociale Bewegingen* (2010) nr. 4, blz. 61-75, afb.

De vraag of de opstand van 1830 een sociale dan wel een nationale revolutie is geweest, wordt onderzocht in de historiografie. Er zijn drie groepen historici te onderscheiden: diegenen die zoals Henri Pirenne de sociale motieven wel meenamen maar het nationale sentiment lieten domineren, een groep die alleen het nationale gevoel wilde aanvaarden en een groep die zoals Maurice Bologne vooral de sociale aspecten benadrukte. Vanaf de jaren 1960 heeft de 'nieuwe geschiedenis' de verschillende stellingen grondig bestudeerd en mythes weggewerkt, maar een sluitend antwoord op de beginvraag kon er nog niet geformuleerd worden.

WITTE Els, 'Natievorming onder Willem I. Een blik op de historiografie', in *Wetenschappelijke Tijdingen* LXIX (juni 2010) nr. 2, 147-171, afb.

De auteur ziet natievorming als dienstig om staatsvorming en een sterke staatsinvloed ideologisch te onderbouwen. Alle politieke actoren, het leger, het onderwijs, de godsdienst, de pers, de rituelen en de symbolen dragen ertoe bij of worden aangewend om natievorming tot

ontwikkeling te brengen. In het artikel is de vrij indrukwekkende historische productie rond natievorming tijdens het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden in kaart gebracht. In die historiografie worden drie fasen onderscheiden: een voorgeschiedenis tot 1970, een tweede fase tot het begin van de jaren 1990 waarbij vanuit diverse terreinen (vooral vanuit de economische, de sociologische en sociale wetenschappen) breed gereflecteerd werd over de problematiek en een derde vanaf de jaren 1990 waarbij het onderwerp vooral vanuit taalkundige, literaire en culturele hoeken benaderd wordt.